

ພຸຖນທຣນ

ລັບປະປັບປຸງຍາຍ

ສະເດືອກພຣະພູນໂບມາຈາຮຍ່
(ປ. ອ. ປະຕິໂຕ)

สารบัญบท

ความนำ:

๑

ภาค ๑ มัชเม่นธิรรมเทศนา

๑๑

ตอน ๑: ชีวิต คืออะไร?

บทที่ ๑ ขั้นธ ๔

๑๗

บทที่ ๒ อายุณะ ๖

๒๘

ตอน ๒: ชีวิต เป็นอย่างไร?

บทที่ ๓ ไตรลักษณ์

๖๒

ตอน ๓: ชีวิต เป็นไปอย่างไร?

บทที่ ๔ ปฏิจจสมบูปบาท

๑๕๙

บทที่ ๕ กรรณ

๒๖๙

ตอน ๔: ชีวิต ควรให้เป็นอย่างไร?

บทที่ ๖ วิชา วิมุตติ วิสุทธิ สันติ นิพพาน

๓๒๔

บทที่ ๗ ประเภทและระดับ แห่งนิพพานและผู้บรรลุนิพพาน

๓๔๔

บทที่ ๘ ข้อควรทราบเพิ่มเติม เพื่อเสริมความเข้าใจ

๔๖๖

บทที่ ๙ หลักการสำคัญ ของการบรรลุนิพพาน

๔๘๘

บทที่ ๑๐ บทสรุป เรื่องเกี่ยวกับนิพพาน

๔๘๘

ภาค ๒ มัชณิมาปภิปทา

๔๑๑

ตอน ๕: ชีวิต ควรเป็นอย่างไร?

บทที่ ๑๑ บทนำ ของมัชณิมาปภิปทา

๔๐๗

บทที่ ๑๒ บุพภาคชองการคีกษา ๑: ปรโตโนะทีดี = กัลยาณมิตร

๔๑๗

บทที่ ๑๓ บุพภาคชองการคีกษา ๒: โยนิโสมนสิการ

๖๐๗

บทที่ ๑๔ องค์ประกอบของมัชณิมาปภิปทา ๑: หมวดปัญญา

๖๔๗

บทที่ ๑๕ องค์ประกอบของมัชณิมาปภิปทา ๒: หมวดศีล

๗๑๐

บทที่ ๑๖ องค์ประกอบของมัชณิมาปภิปทา ๓: หมวดสามัช

๗๕๔

บทที่ ๑๗ บทสรุป: อริยสัจ ๔

๘๕๖

ภาค ๓ อารยธรรมวิถี

๙๗๖

ตอน ๖: ชีวิตที่ดี เป็นอย่างไร?

๙๘๑

๙๘๔

๙๘๗

๙๙๑

๙๙๔

๑๐๐๗

๑๐๖๗

- บทที่ ๑๙ บทความประกอบที่ ๑: ชีวิตและคุณธรรมพื้นฐานของอารยชน
๙๘๑
- บทที่ ๑๙ บทความประกอบที่ ๒: ศีลกับเจตนาธรรมทางสังคม
๙๘๔
- บทที่ ๒๐ บทความประกอบที่ ๓: เรื่องเห็นอสามัญวิสัย: ป้าภูริหาริย์ - เทวดา
๙๘๗
- บทที่ ๒๑ บทความประกอบที่ ๔: ปัญหาเกี่ยวกับเรงจุงใจ
๙๙๑
- บทที่ ๒๒ บทความประกอบที่ ๕: ความสุข ๑: ฉบับแบบแผน
๑๐๐๗
- บทที่ ๒๓ บทความประกอบที่ ๖: ความสุข ๒: ฉบับประมวลความ
๑๐๖๗

.....

บรรณานุกรม

๑๑๗๗

บันทึกของผู้เขียน

๑๑๔๓

บันทึกการจัดทำข้อมูล โดย นายแพทย์ ณรงค์ เลาหวิรภพ

๑๑๔๔

บันทึกไว้ระลึก

๑๑๔๓

บันทึก (เรื่องทุนพิมพ์)

๑๑๔๔

ดัชนี

๑๑๔๘

สารบัญหัวข้อ

บทที่ ๑

๗

ความนำ:

สิ่งที่ควรเข้าใจก่อน

๙

ลักษณะทั่วไปของพุทธธรรม

๖

ภาค ๑

มัชเมโนธรรมเทศนา

๑๑

ตอน ๑: ชีวิต กីออะໄរ?

บทที่ ๑ ขั้นธ ៤

១៣

ตัวสภាន

១៣

สัญญา - สติ - ความจำ

១៨

สัญญา - วิญญาณ - ปัญญา

២០

ความล้มเหลวระหว่างขั้นธต่างๆ

២២

ขั้นธ ៤ กับอุปทานขั้นธ ៥ หรือชีวิต กับชีวิตซึ่งเป็นปัญหา

២៤

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ១: เรื่อง ขั้นธ ៤

២៦

บทที่ ២ อายดนะ ៦

២៨

ตัวสภาน

២៩

ประเทาของความรู้

៣៧

ក. จำแนกโดยสภาน หรือโดยธรรมชาติของความรู้

៣៧

ខ. จำแนกโดยทางวัฒน

៤០

គ. จำแนกโดยพัฒนาการทางปัญญา (ภายในบุคคล)

៤៣

ំ. จำแนกโดยกิจกรรมและผลงานของมนุษย์

៤៨

ความถูกต้องและผิดพลาดของความรู้

៤៨

ក. តั้งจะ ២ ระดับ

៤៨

ខ. วิปลาส หรือวิปปลาส ៣

៤០

พุทธพจน์เกี่ยวกับอัยดنه
คุณค่าทางจริยธรรม

๕๑

บันทึกพิเศษท้ายบท
บันทึกที่ ๑: เรื่อง ปัญญา ๓

๕๒

๕๓

ตอน ๒: ชีวิต เป็นอย่างไร?

บทที่ ๓ ไตรลักษณ์

๖๒

ตัวภูมิ หรือตัวสภาวะ

๖๒

คำอธิบายไตรลักษณ์ตามหลักวิชาในคัมภีร์

๖๔

๑. ความเข้าใจเกี่ยวกับคัพพห์ที่เกี่ยวข้อง

๖๖

๒. สังหารทั้งปวง กับ ธรรมทั้งปวง

๖๖

๓. สังหารในขันธ์ ๕ กับ สังหารในไตรลักษณ์

๖๘

๔. สิ่งที่ปิดบังไตรลักษณ์

๗๑

๕. วิเคราะห์ความหมายของไตรลักษณ์

๗๒

๑. อนิจตา แตะอนิจจลักษณะ

๗๓

๒. ทุกษา แตะทุกขลักษณะ

๗๔

พิเศษ: ทุกข์ในอริยสัจ แยกให้ชัด จากทุกข์ในไตรลักษณ์

๗๖

(ก) หมวดใหญ่ของทุกข์

๗๖

ทุกษา ๓

๗๘

(ข) ไตรลักษณ์มี ๓ ไม่ใช่แค่ทุกข์ และทั้งสามเป็นฐานของทุกข์ในอริยสัจ

๗๙

(ค) ปัญหาของมนุษย์ ที่มาในเชื้อของทุกข์มากมาย

๘๐

ชุดที่ ๑ ทุกข์ ๑๒

๘๔

ชุดที่ ๒ ทุกข์ ๒

๘๖

ชุดที่ ๓ ทุกข์ ๒

๘๖

๖. อนัตตตา แตะอนัตตลักษณะ

๘๗

ก) ขอบเขตความหมาย

๘๗

ข) ความหมายพื้นฐาน

๘๘

ค) ความหมายที่ไม่ต้องอธิบาย

๘๙

ง) ความหมายที่อธิบายทั่วไป

๘๙

๗. ขัตตา - อนัตตา และ ขัตตา - นิรัตตา

๑๐๔

ขัตตา กับ นานะ

๑๑๐

คุณค่าทางจริยธรรม	๑๑๒
ก. คุณค่าที่ ๑: คุณค่าด้านการทำจิต หรือคุณค่าเพื่อความหลุดพ้นเป็นอิสระ	๑๑๔
ข. คุณค่าที่ ๒: คุณค่าด้านการทำกิจ หรือคุณค่าเพื่อความไม่ประมาท	๑๑๕
ค. ความสำคัญและความสัมพันธ์ของคุณค่าทางจริยธรรม ๒ ด้าน	๑๒๐
ง. คุณค่าเนื่องด้วยความหลุดพ้น หรือคุณค่าเพื่อความบริสุทธิ์บริบูรณ์แห่งความดีงาม	๑๒๖
จ. คุณค่าทางจริยธรรมของไตรลักษณ์ตามลำดับข้อ	๑๒๗
๑. อันิจจตา	๑๒๗
๒. ทุกข์ตา	๑๓๐
๓. อันดัตตา	๑๓๔
พุทธพจน์เกี่ยวกับไตรลักษณ์	๑๓๖
ก. ความรู้เท่าทันสภาวะของไตรลักษณ์	๑๓๖
ข. คุณค่าทางจริยธรรมของไตรลักษณ์ (ด้านทำจิตเป็นอิสระ และด้านทำกิจโดยไม่ประมาท)	๑๓๘
- อันิจจตาแห่งชีวิต และการเห็นคุณค่าของกาลเวลา	๑๓๘
- เร่งทำกิจ และเตรียมการเพื่ออนาคต	๑๔๙
ตอน ๓: ชีวิต เป็นไปอย่างไร?	
บทที่ ๔ ปฏิจจสมุปนาท	๑๕๒
ตัวภูมิหรือตัวสภาวะ	
๑. ฐานะและความสำคัญ	๑๕๒
๒. ตัวบทและแบบความสัมพันธ์ในหลักปฏิจจสมุปนาท	๑๕๔
๓. การแปลความหมายหลักปฏิจจสมุปนาท	๑๕๗
๔. ความหมายโดยสรุป เพื่อความเข้าใจเบื้องต้น	๑๖๐
๕. คำอธินิษฐานแบบ	๑๗๐
ก. หัวข้อและโครงรูป	๑๗๐
ข. คำจำกัดความของค์ประกอบ หรือหัวข้อ ตามลำดับ	๑๗๑
ค. ตัวอย่างคำอธินิษฐานช่วงก้าวที่สุด	๑๗๒
๖. ความหมายในชีวิตประจำวัน	๑๗๐
ความหมายเชิงอธินิษฐาน	๑๗๒
คำอธินิษฐานแสดงความสัมพันธ์อย่างง่าย	๑๗๓
คำอธินิษฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงขยายความ	๑๗๔
ตัวอย่างกรณีปลีกย่อยในชีวิตประจำวัน	๑๗๗
ความหมายลีกลงไปขององค์ธรรมบางข้อ	๑๗๗

ปฏิจจสมุปบาท ในฐานะมัชฌเณธรรมเทศา	๒๐๑
ปฏิจจสมุปบาท ในฐานะปัจจยาการทางสังคม	๒๐๗
หมายเหตุ: การที่ความเกี่ยวข้องกับปฏิจจสมุปบาท	๒๑๑
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: ธรรมนิยาม ๑ และ ธรรมนิยาม ๓	๒๑๕
บันทึกที่ ๒: ตัวเรา ของเรา ตัวภู ของภู	๒๒๗
บันทึกที่ ๓: เกิดและตายแบบปัจจุบัน	๒๒๖
บันทึกที่ ๔: ปฏิจจสมุปบาทแห่งภิธรรม	๒๒๖
บันทึกที่ ๕: ปัญหาการแปลคำว่า “นิโรธ”	๒๒๘
บันทึกที่ ๖: ความหมายขององค์ธรรม ในปฏิจจสมุปบาท	๒๓๐
บันทึกที่ ๗: ความหมายของว่าด้วยเหตุ และวิภาด้วยเหตุ	๒๓๐
บทที่ ๔ กรรม	๒๓๔
ความนำ	
ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกรรม	๒๓๕
ก. กรรม ในฐานะกฎธรรมชาติอย่างหนึ่ง	๒๓๕
ข. ความหมายของกรรม	๒๓๕
ค. ประเภทของกรรม	๒๔๐
เกณฑ์ตัดสิน ความดี-ความชั่ว	
ก) ปัญหาเกี่ยวกับความดี-ความชั่ว	๒๔๕
ข) ความหมายของกุศลและอกุศล	๒๔๕
ค) ข้อควรทราบพิเศษบางอย่างเกี่ยวกับกุศลและอกุศล	๒๔๖
๑) กุศลและอกุศล เป็นปัจจัยแก้กันได้	๒๔๖
๒) บุญและบาป กับ กุศลและอกุศล	๒๔๖
ง) เกณฑ์วินิจฉัยกรรมดี – กรรมชั่ว	๒๔๖
จ) หลักค่าสอนเพื่อเป็นเกณฑ์วินิจฉัย	๒๔๖
การให้ผลของกรรม	
ก) ผลกระทบในระดับต่างๆ	๒๖๙
ข) องค์ประกอบที่ส่งเสริมและขัดขวางการให้ผลของกรรม	๒๖๙
ค) ผลกระทบในช่วงกว้างไกล	๒๗๒
ง) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการพิสูจน์เรื่องด้วยแล้วเกิดหรือไม่	๒๗๔
จ) ข้อสรุป: การพิสูจน์และทำให้ปฏิบัติต่อเรื่องชาตินี้	๒๗๔
ฉ) ผลกระทบตามนัยแห่งอุปกรณ์วิภังคสูตร	๒๗๔

ข้อควรศึกษาอีกขึ้นไป เพื่อความเข้าใจหลักกรรมให้ชัดเจน	๒๘๕
๑) สุขทุกที่ ใครทำให้?	๒๘๕
๒) เชื่อย่างไร ผิดหลักกรรม?	๒๘๖
๓) กรรม ชั่วะล้างได้อย่างไร?	๒๘๗
๔) แก้กรรม ด้วยปฏิกรรม	๒๘๘
๕) กรรม ที่ทำให้ลื้นกรรม	๒๙๐
๖) กรรม ในระดับสังคม หรือกรรมของสังคม มีหรือไม่?	๒๙๗
๗) กรรม ตามสมมตินิยาม หรือ กรรม ในกฎหมาย	๓๐๓
๘) กรรม กับอนัตตา ขัดกันหรือไม่?	๓๐๔
คุณค่าทางจริยธรรม	๓๑๖
ความหมายทั่วไป	๓๑๖
ความเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่อถืองมงาย	๓๑๗
การลงมือทำ ไม่รออยความหวังจากการอ่อน懦ป่าวรณา	๓๑๘
การไม่ถือชาติชั้นวรรณะ ถือความประพฤติเป็นประมาณ	๓๑๙
การพึงตนเอง	๓๒๐
ข้อเตือนใจเพื่ออนาคต	๓๒๐
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: กรรม ๑๒	๓๒๑
ตอน ๕: ชีวิต ควรให้เป็นอย่างไร?	
บทที่ ๖ วิชชา วิมุตติ วิสุทธิ สันติ นิพพาน	๓๒๕
ความสุขที่ไม่ต้องหา	๓๒๕
กระบวนการธรรมดับทุกที่ หรือ ปฏิจจสมุปบาทนิรขาวาร	๓๒๖
ก. วจราญา	๓๒๖
ข. วจรสันติ	๓๒๗
ภาวะแห่งนิพพาน	๓๓๒
คำแสดงคุณลักษณะของนิพพาน	๓๓๒
ข้อความบรรยายภาวะของนิพพาน	๓๓๓
ภาวะของผู้บรรลุนิพพาน	๓๓๓
๑. ภาวดีภัย: มีภัยที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๓๓
๒. ภาวดีศิล: มีศิลที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๖๒
๓. ภาวดีจิต: มีจิตที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๗๑
๔. ภาวดีปัญญา: มีปัญญาที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๗๗

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ภารกิจ และ โถงน้ำป่า ภารกิจ

๓๔๗

บทที่ ๗ ประเภทและระดับ แห่งนิพพานและผู้บรรลุนิพพาน

๓๔๘

๑. ประเภทและระดับของนิพพาน

๓๔๙

ประเภทของนิพพาน

๓๕เ

ก) ลักษณะภายนอกและชีวิตหมู่

๓๕แ

ข) ความมีใจอิสรภาพและมีความสุข

๓๕๒

ค) ความเป็นเจ้าแห่งจิต เป็นนายของความคิด

๓๕๓

ง) ความเป็นกันของ กับชีวิต ความตาย การพลัดพราก และมีเมตตากรุณาต่อทุกชีวิต

๓๕๔

ขั้นตอนหรือระดับแห่งการเข้าถึงนิพพาน

๔๐๐

๒. ประเภทและระดับของผู้บรรลุนิพพาน

๔๐๑

แบบที่ ๑ ทั้งชื่อไนยบุคคล ๘ หรือ อริยบุคคล ๘

๔๐๒

แบบที่ ๒ ทั้งชื่อไนยบุคคล ๗ หรือ อริยบุคคล ๗

๔๐๓

ก. พระสาวะ หรือ สุสุป้าทิเสสบุคคล

๔๐๔

ข. พระอสาวะ หรือ อันสุป้าทิเสสบุคคล

๔๐๕

ประเภทของพระอรหันต์

๔๐๖

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: เรื่อง สุสุป้าทิเสส และ อันสุป้าทิเสส

๔๒๐

บันทึกที่ ๒: เรื่องความหมายของ ทิฎฐชั้นมิกะ และ อัมปากาภิกะ

๔๒๐

บันทึกที่ ๓: เรื่องจริมจิต

๔๒๑

บันทึกที่ ๔: เรื่อง สิลัพพดปramaส

๔๒๑

บันทึกที่ ๕: ความหมายของ ญาณ

๔๒๔

บทที่ ๘ ข้อควรทราบเพิ่มเติม เพื่อเสริมความเข้าใจ

๔๒๖

๑. สมณะ – วิปัสสนา

๔๒๖

๒. เจโตวินฤดติ – ปัญญาวินฤดติ

๔๒๗

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ความเข้าใจสัมสโนเกี่ยวกับอนัตตา และนิพพาน

๔๒๐

บทที่ ๕ หลักการสำคัญของการบรรลุนิพพาน	๔๔๗
ความเบื้องต้น	๔๔๘
ก) หลักทั่วไป	๔๔๙
ข) หลักสมดุลที่เป็นฐาน	๔๕๐
ค) หลักวิปัสสนาที่เป็นมาตรฐาน	๔๖๐
จำนวนสามัญ: พิจารณาขั้นธี	๔๖๑
จำนวนสามัญ: พิจารณาอายุหนะ และธรรมอื่นที่เกี่ยวเนื่อง	๔๖๒
จำนวนแบบลีบคัน	๔๖๓
ตัวอย่างธรรมที่พิจารณาได้ทุกระดับ	๔๖๔
จำนวนแนววิปัสสนา แสดงความแตกต่างระหว่างพระอริยบุคคลหลายระดับ	๔๖๕
ก. พระเศษ กับ พระอรหันต์	๔๖๖
ข. ผู้ปฏิบัติเพื่อโสดาปัตติผล กับ พระโสดาบัน	๔๖๗
ค. พระโสดาบัน กับ พระอรหันต์	๔๖๘
ง. พระอนาคตมี กับ พระอรหันต์	๔๖๙
จ. พระอรหันต์ปัญญาภิมุต กับ พระอรหันต์อุกขาภิมุต	๔๗๐
ฉ. พระพุทธเจ้า กับ พระปัญญาภิมุต	๔๗๑
๔) หลักการปฏิบัติที่จัดเป็นระบบ	๔๗๔
หลักการปฏิบัติตามนัยแห่งคัมภีร์วิสุทธิมัคค์	๔๗๖
ก. ระดับศีล (อธิศีลสิกขา)	๔๗๖
ข. ระดับสมารท (อธิจิตตสิกขา)	๔๗๖
ค. ระดับปัญญา (อธิปัญญาสิกขา)	๔๗๗
๑) ญาตบริปัญญา คือ รู้จักสภาวะ	๔๗๗
๒) ตีรณะบริปัญญา คือ รู้สามัญลักษณะ หรือที่บ่งบอกไว้ลักษณ์	๔๗๗
๓) ปางนบริปัญญา คือ รู้ถึงชั้นความหลงผิด ถอนตัวเมินอิสระได้	๔๗๘

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ค่าว่า “บรรลุนิพพาน”	๔๘๑
บันทึกที่ ๒: ในmean เจริญวิปัสสนา หรือบรรลุนิพพาน ได้หรือไม่?	๔๘๑
บันทึกที่ ๓: แนวสัญญาณสัญญาณ ใช้ทำวิปัสสนาไม่ได้?	๔๘๒
บันทึกที่ ๔: ขณะจิตที่บรรลุนิพพาน	๔๘๒

บทที่ ๑๐ บทสรุป เรื่องเกี่ยวกับนิพพาน	๕๘๗
คุณค่าและลักษณะพิเศษที่พึงสังเกตเกี่ยวกับนิพพาน	๕๘๗
๑. จุดหมายสูงสุดของชีวิต เป็นสิ่งที่อาจบรรลุได้ในชาตินี้	๕๘๗
๒. นิพพานเป็นจุดหมายที่ทุกคนเข้าถึงได้ ไม่จำกัดชาติขั้น หญิงชาย	๕๘๗
๓. นิพพานอ่านวยผล ที่ยิ่งกว่าลำพังความสำเร็จทางจิตจะให้ได้	๕๙๐
จุดที่มักเขวหรือเข้าใจพลาด เกี่ยวกับนิพพาน	๕๙๒
๑. ความยึดมั่น ในความไม่ยึดมั่น	๕๙๒
๒. ลักษณะที่ชวนให้ลับสน หรือหลงเข้าใจผิด	๕๙๔
๓. ความสุข กับความพร้อมที่จะมีความสุข	๕๙๖
ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับนิพพาน	๕๙๖
๑. นิพพาน กับอัตตตา	๕๙๖
๒. พระอรหันต์ สิ้นชีวิตแล้วเป็นอย่างไร?	๕๙๘

ภาค ๒**มัชณิมาปภิปทา** ๕๑๑**ตอน ๕: ชีวิต ควรเป็นอยู่อย่างไร?**

บทที่ ๑๑ บทนำ ของมัชณิมาปภิปทา	๕๑๑
มัชณิมาปภิปทา ต่อเนื่องจาก มัชณเณธรรมเทศนา	๕๑๓
สมภัย - นิโรธ	๕๑๓
นิโรธ - มารค	๕๑๕
มิจฉาปภิปทา - สัมมาปภิปทา	๕๑๗
อาหารของอวิชชา - อาหารของวิชชาและวิมุตติ	๕๒๐
ปฏิจจสมุปบาท นิโรธวาร - มัชณิมาปภิปทานมารค	๕๒๑
โภนิโสมนลิการ/ครัวทราย/กุศลคือ → ปราโมทย์ → ขยากาน	๕๒๑
ธรรมเป็นอาหารอุดหนุนกัน	๕๒๒
พระมหาจารย์ที่สำเร็จผล	๕๒๒
วิสุทธิ ๗	๕๒๒
ธรรมะ ๑๕ + วิชชา ๓	๕๒๓
อนุบุพเพลิกขา หรือ อนุบุพพปภิปทา	๕๒๓
ธรรมจริยา	๕๒๓

ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับมัชณิมาปฏิปทา	๕๒๕
มรรค ในฐานะมัชณิมาปฏิปทา	๕๒๕
มรรค ในฐานะรั้งปฏิบัติ หรือทางชีวิต ทั้งของบรรพชิตและคฤหัสส์	๕๒๖
มรรค ในฐานะหลักปฏิบัติที่เนื่องด้วยสังคม	๕๒๘
มรรค ในฐานะทางให้ถึงความสันธรรม	๕๓๐
มรรค ในฐานะอุปกรณ์สำหรับใช้ มีใช่สำหรับยึดถือหรือแยกให้ไว	๕๓๑
มรรค ในฐานะพรหมจรรย์ หรือพูทธจาริยธรรม	๕๓๒
มรรค ในฐานะมรรคสู่จุดหมายขั้นต่างๆ ของชีวิต	๕๓๖
อัตถะ ๓ แนวตั้ง	๕๓๗
- บุญกิริยาวดี ๓	๕๓๘
อัตถะ ๓ แนวนอน	๕๓๙
มรรค ในฐานะไตรลิขชา หรือระบบการศึกษาสำหรับสร้างอาชัยชน	๕๔๓
อริยมรรค กับ ไตรลิขชา	๕๔๔
จากมรรคเมืองค์ ๔ สู่ลิขชา ๓	๕๔๔
ชาวบ้าน ดำเนินมรรคตามวิถีการศึกษานุญ	๕๔๕
กระบวนการในตัวคน ของมรรค กับกระบวนการผีกคน ของลิขชา	๕๔๖
จุดเริ่ม พัฒนาเป็นจุดสำเร็จ แห่งความก้าวหน้าในมรรค	๕๔๗
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: การจัดธรรมจริยาเข้าในไตรลิขชา	๕๕๐
บันทึกที่ ๒: การเรียกชื่อคีล ๔ และธรรมจริยา ๑๐	๕๕๐
บันทึกที่ ๓: ความหมายของคำว่าคีลธรรม	๕๕๑
บันทึกที่ ๔: ความหมายตามแบบแผน ของไตรลิขชา	๕๕๑
บทที่ ๑๒ บุพภาคของ การศึกษา ๑: protozoaที่ดี = กัลยาณมิตร	๕๖๗
บุพภาคของ การศึกษา หรือ บุพนิมิตแห่งมัชณิมาปฏิปทา	๕๖๓
ปัจจัยแห่งสัมมาทิปฏิรูป ๒	๕๖๓
บุพนิมิตที่ ๑: protozoa - กัลยาณมิตร (วิธีการแห่งครั้งชา)	๕๖๕
ความสำคัญของการมีกัลยาณมิตร	๕๖๖
คุณสมบัติของกัลยาณมิตร	๕๖๗
การทำหน้าที่ของกัลยาณมิตร	๕๖๘
หลักครั้งชาโดยสรุป	๕๖๙
พุทธจน์แสดงหลักครั้งชา	๕๗๐

บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: ความสำคัญของสังคಹัตุ ๔	๖๐๔
บันทึกที่ ๒: การแบ่งกลาสในการสอนสูตร	๖๐๕
 บทที่ ๓ บุพภาคของการศึกษา ๒: โยนิโสมนสิการ	๖๐๗
ความนำ	
ฐานของความคิด ในระบบการดำเนินชีวิตที่ดี	๖๐๗
ฐานของความคิด ในกระบวนการของการศึกษา หรือการพัฒนาปัญญา	๖๑๐
ก) จุดเริ่มของการศึกษา และความไว้การศึกษา	๖๑๐
ข) กระบวนการของการศึกษา	๖๑๑
ค) ความเข้าใจเบื้องต้น เกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของการศึกษา	๖๑๓
ง) ความคิดที่ไม่เป็นการศึกษา และความคิดที่เป็นการศึกษา	๖๑๕
บุพนิมิตที่ ๒: โยนิโสมนสิการ (วิธีการแห่งปัญญา)	๖๑๙
ความสำคัญของโยนิโสมนสิการ	๖๑๙
ความหมายของโยนิโสมนสิการ	๖๒๑
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	๖๒๗
๑. วิธีคิดแบบลีบสาห์เหคุปัจจัย	๖๒๘
๒. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ	๖๒๙
๓. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์	๖๓๑
๔. วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญหา	๖๓๔
๕. วิธีคิดแบบอวารณาธรรมสัมพันธ์	๖๓๖
๖. วิธีคิดแบบรู้ทันคุณไทยและทางออก	๖๔๑
๗. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม	๖๔๒
๘. วิธีคิดแบบเร็วๆ คล	๖๔๗
๙. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน	๖๕๔
๑๐. วิธีคิดแบบวิภัชช华	๖๖๐
ก. จำแนกโดยแยกตัวของความจริง	๖๖๑
ข. จำแนกโดยส่วนประกอบ	๖๖๑
ค. จำแนกโดยลำดับขั้นตอน	๖๖๒
ก. จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย	๖๖๒
จ. จำแนกโดยเงื่อนไข	๖๖๔
ฉ. จำแนกโดยทางเลือก หรือความเป็นไปได้อย่างอื่น	๖๖๕
ช. วิภัชช华ในฐานะวิธีตอบปัญหาอย่างหนึ่ง	๖๖๖
สรุปความ เพื่อนำสู่การปฏิบัติ	๖๗๖

เตรียมเข้าสู่มัธยมไปปูร্঵	๖๘๐
พระวัดนตรัย ในฐานะเครื่องนำเข้าสู่มรรคฯ	๖๙๒
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: วิธีคิดแบบแก่ปู่ญา: วิธีคิดแบบอริยสัจ กับ วิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์	๖๙๕
บทที่ ๑๔ องค์ประกอบของมัธยมไปปูร์	๖๘๗
๑. สัมมาทิภูติ	๖๘๘
ความสำคัญของสัมมาทิภูติ	๖๘๘
คำจำกัดความของสัมมาทิภูติ	๖๘๙
ร้อควรทราบหัวไปเกี่ยวกับสัมมาทิภูติ	๖๙๐
สัมมาทิภูติ กับการศึกษา	๖๙๔
๒. สัมมาสังกัดปะ	๗๐๒
บทที่ ๑๕ องค์ประกอบของมัธยมไปปูร์ ๒: หมวดศีล	๗๑๐
๓. สัมมาว่าจा ๔. สัมมากัมมันตะ ๕. สัมมาอาชีวะ	๗๑๐
ศีล ในความหมายที่เป็นหลักกลาง อันเพิ่งที่อเป็นหลักความประพฤติที่นฐาน	๗๑๐
ลักษณะของศีล หรือหลักความประพฤติเบื้องต้น แบบเห็นนิยม กับแบบสกานิยม	๗๑๓
ศีลส่าหรับประชาชน	๗๑๘
ความเข้าใจพื้นฐาน	๗๑๘
ก. ศีลพื้นฐาน	๗๒๓
ข. ศีลเพื่อเสริมความดีงามของชีวิตและสังคม	๗๒๘
หลักการหัวไปเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ	๗๓๓
เศรษฐกิจจะดี ถ้ามีศีล	๗๓๓
(ทุกชนจนเที่ยวกับอาชีวะ)	๗๔๙
ก. การแสวงหา และการรักษาทรัพย์	๗๔๙
ข. ความสุขอันชอบธรรมที่คุณหัสส์ความมี	๗๕๒
ค. การใช้จ่ายทรัพย์	๗๕๓
ก. เตรียมปูกุญญาไว้ ถึงหากทรัพย์ได้ อิสรภาพท้องไม่เสีย	๗๕๔
ข. สังฆะ คือชุมชนของบุคคลที่เป็นอิสระ ทึ้งโดยชีวิตและด้วยจิตปูกุญญา	๗๕๘
ค่าธรรมท้าย	๗๕๙

บทที่ ๑๖ องค์ประกอบของมัชณิมาปฏิปทา ๓: หมวดสมาริ	๗๔๔
๖. สัมมารยาณะ	๗๔๔
๗. สัมมาสติ	๗๔๔
ค่าจ่ากัดความ	๗๔๔
สติในฐานะอัปปมาทธรวม	๗๔๕
สติโดยคุณค่าทางสังคม	๗๔๕
บทบาทของสติในการบวนการพัฒนาปัญญา หรือการกำจัดอาสวกิเลส	๗๔๕
สติปัญญาในฐานะสัมมาสติ	๗๔๕
สาระสำคัญของสติปัญญา	๗๔๖
ก. กระบวนการปฏิบัติ	๗๔๖
ข. ผลของการปฏิบัติ	๗๔๗
เหตุใดสติที่ตามทันขณะปัจจุบัน จึงเป็นหลักสำคัญของวิปัสสนา?	๗๔๗
สติปัญญา เป็นอาหารของโพชดงค์	๗๔๘
๘. สัมมาสมาริ	๗๔๙
ความเข้าใจเบื้องต้น	๗๔๙
ก. ความหมายของสมาริ	๗๔๙
ข. ระดับของสมาริ	๗๕๐
ค. ตัวรูของสมาริ	๗๕๐
ง. ลักษณะของจิตที่เป็นสมาริ	๗๕๐
จ. ความมุ่งหมายและประโยชน์ของสมาริ: มองอย่างทั่วไป	๗๕๐
ฉ. ความมุ่งหมายและประโยชน์ของสมาริ: สุปีตามประเภทของสมาริภานา	๗๕๐
ช. ความมุ่งหมายและประโยชน์ของสมาริ: ในเมื่ช่วยป้องกันความไข้เหา	๗๕๐
วิธีเจริญสมาริ	๗๕๔
๑) การเจริญสมาริแบบธรรมดาพาไปเอง	๗๕๔
๒) การเจริญสมาริตามหลักอิทธิบาท	๗๕๕
๓) การเจริญสมาริอย่างสามัญ หรือฝึกสมาริโดยใช้สติเป็นตัวนำ	๗๕๖
๔) การเจริญสมาริอย่างเป็นแบบแผน	๗๕๗
ข้อ ๑. ปลิพช ๑๐	๗๕๗
ข้อ ๒. เข้าหาภัยยามมิตร	๗๕๘
ข้อ ๓. รับกรรมฐานที่เหมาะสมกับจริยา/จริต	๗๕๘
- การรับกรรมฐาน	๗๕๘
ข้อ ๔. เข้าประจำที่	๗๕๙
ข้อ ๕. เจริญสมาริ: หลักทั่วไป	๗๖๐
	๗๖๑

ข้อ ๒. เจริญสมารชิ: ขานเปาเนสติภากานา เมื่นเต้วยป่าง	๘๙๔
ก) ข้อดีพิเศษของอานาเปาเนสติ	๘๙๕
ข) พุทธพจน์เสถงวิธีปฏิบัติ	๘๙๕
ค) วิธีปฏิบัติภากลักษณะ	๘๙๖
ผลสูงสุดของสมารชิ และสู่ความสมบูรณ์เหนือสมารชิ	๘๙๗
ก) ผลสำเร็จและขอบเขตความสำคัญของสมารชิ	๘๙๗
ข) องค์ประกอบต่างๆ ที่ค้าจุน เกื้อหนุน และเสริมประ予以ชน์ของสมารชิ	๘๙๘
(๑) ฐาน ปัจ្យฐาน และที่หมายของสมารชิ	๘๙๘
(๒) องค์ประกอบร่วมของสมารชิ	๘๙๙
(๓) เครื่องวัดความพร้อม	๘๙๙
(๔) คณะทำงานของปัญญา	๙๐๐
(๕) องค์รวมคุณภาพที่พร้อมได้ที่	๙๐๐
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: การเจริญสติปัจ្យฐาน คือการอยู่อย่างไม่มีความทุกข์ที่จะต้องดับ	๙๐๔
บทที่ ๑๗ บทสรุป: อริยสัจ ๔	๙๐๕
ฐานะและความสำคัญของอริยสัจ	๙๐๖
ความหมายของอริยสัจ	๙๐๘
อริยสัจ กับปัจ្យจัจสมุปนาท	๙๐๙
กิจในอริยสัจ	๙๑๐
แนวอธิบายอริยสัจโดยสังเขป	๙๑๑
ก) ยกทุกอริยสัจ ยกเว้นที่นี่พูดก่อน เป็นการสอนเริ่มจากปัญหา เพื่อใช้วิธีการเผยแพร่ปัญญา	๙๑๑
ข) ค้นหาดูปัจจัยให้พบด้วยปัญญา ไม่มีวันหาที่ซักทอด	๙๑๐
ค) ชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญา มีความสุขอย่างอิสระ และทำกิจด้วยกรุณา	๙๑๑
ง) ถ้าถึงพรตะตันตรีย ก็ไม่รอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปัจ្យให้ แลกฝึกหัดด้วยกันใจกลางตา	๙๑๑
จ) ทางของอริยานกิจและสว่าง ทั้งที่คนได้ และคนที่ไม่เคยได้ช่วยกัน	๙๑๒
ฉ) เมื่อพระรัตนตรัม พาเข้าและคืนไปในไตรลิโก marrow ก็พัฒนาสู่จุติหมาย	๙๑๒
วิธีแก้ปัญหาแบบพุทธ	๙๑๓
คุณค่าที่เด่นของอริยสัจ	๙๑๓
สรุป “พุทธธรรม” ลงในอริยสัจ	๙๑๔
บันทึกพิเศษ - เสริมบทสรุป	๙๑๕
ข้อสังเกตบางประการ ในการศึกษาพุทธธรรม	๙๑๖
ก. ภาคมัชฌิเมธรรัมเทศนา หรือ ภาคภูษะนานาธรรม	๙๑๖
ข. ภาคมัชฌิมาปัจ្យิปatha หรือ ภาคภูษะนานาวิธี	๙๑๗

ตอน ๖: ชีวิตที่ดี เป็นอย่างไร?

บทที่ ๑๙ บทความประกอบที่ ๑: ชีวิตและคุณธรรมพื้นฐานของอารยชน ๘๘๑

คุณสมบัติของบุคคลโลดาบัน

๘๘๒

ก) คุณสมบัติฝ่ายมี

๘๘๒

ข) คุณสมบัติฝ่ายหมด หรือฝ่ายละ

๘๘๓

บุคคลโลดาบันตามนัยพุทธพจน์

๘๘๔

ก) คำเรียก คำแสดงคุณลักษณะ และไวพจน์ต่างๆ ของบุคคลโลดาบัน

๘๘๕

ข) คุณสมบัติทั่วไป

๘๘๖

ก) คุณสมบัติในเบื้องต้น และที่เป็นผล

๘๘๗

ง) คุณสมบัติและข้อปฏิบัติก่อนเป็นโลดาบัน

๘๘๘

คุณสมบัติหลักของบุคคลโลดาบัน

๙๐๒

ความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณสมบัติสำคัญของบุคคลโลดาบัน

๙๐๒

คุณสมบัติเด่นของบุคคลโลดาบัน ที่เป็นคติสำคัญแก่คนบุคปัจจุบัน

๙๐๓

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ความหมายของ สุภาษ อริยสាឍก และอริยธรรม เป็นต้น

๙๒๓

บันทึกที่ ๒: เหตุที่คนให้ทาน

๙๒๓

บทที่ ๑๙ บทความประกอบที่ ๒: ศีลกับเจตนารมณ์ทางสังคม

๙๑๔

สามค่าสำคัญในชุดของศีล: ศีล วินัย สิกขาบท

๙๑๕

ศีลระดับธรรมอยู่ที่ตัวคน ศีลระดับวินัยขยายผลเพื่อสังคม

๙๑๖

ตัวอย่างหลักปฏิบัติที่มุ่งเพื่อเชิดชูธรรมความดีงามและประโยชน์สุขของสังฆะและสังคม

๙๑๗

ก) การกราบไหว้ตามแก่อ่อนพระชา

๙๑๗

ข) พุทธบัณฑุติห้ามกิจกรรมอุตุนิสัยธรรม

๙๑๘

ค) ทำไม่จึงทรงยกย่องสังฆทานว่ามีผลมากที่สุด

๙๑๙

หัวใจของวินัย: เศร้าพสองษ์ ถือสังฆและกิจสังฆเป็นใหญ่ มั่นในสามัคคี

๙๑๙

ชูธรรม ถือหลักการ มีประโยชน์สุขของประชาชนเป็นจุดหมาย

๙๒๐

วินัยในความหมายที่กว้างใหญ่離れจากศีล

๙๒๐

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: แสดงธรรม บัญญัติวินัย	๙๗๘
บันทึกที่ ๒: ศีล วินัย คีลธรรม	๙๗๘
บันทึกที่ ๓: ความหมายบางอย่างของ "วินัย"	๙๗๘
บันทึกที่ ๔: การปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของพุทธ	๙๗๘
บันทึกที่ ๕: เคราะหธรรม เคร่าวินัย	๙๗๘
บันทึกที่ ๖: การควรพatham อายุสมารชิกภาพ	๙๘๐

บทที่ ๒๐ บทความประกอบที่ ๓: เรื่องเห็นอสามัญวิสัย: ป้าภิหาริย์ - เทวดา ๙๔๑

อิทธิป้าภิหาริย์ ๙๔๑

อิทธิป้าภิหาริย์ คืออะไร? และแค่ไหน?	๙๔๑
ป้าภิหาริย์ ไม่ใช่แค่ฤทธิ์ แต่มีถึง ๓ อย่าง	๙๔๑
อิทธิป้าภิหาริย์ ไม่ใช่ธรรมที่เป็นแก่นสาร	๙๔๑
อิทธิฤทธิ์ ชนิดอริยะ และชนิดอนารยะ	๙๔๑
โหะแก่ปุถุชน ในการเกี่ยวข้องกับเรื่องฤทธิ์	๙๔๑
แนวปฏิบัติที่ถูกต้อง ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องฤทธิ์	๙๔๑

เทวดา ๙๔๐

มนุษย์ กับ เทวดา เปรียบเทียบฐานะกัน	๙๔๐
มนุษย์กับเทวดา ความสัมพันธ์ใด ที่ล้าสมัย ควรเลิกเสีย	๙๔๐
หวังพึงเทวดา ได้ผลนิดหน่อย แต่เกิดให้มากมาย	๙๔๐
สร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ระหว่างมนุษย์กับเทวดา	๙๔๐
ความสัมพันธ์แบบชาวพุทธ ระหว่างมนุษย์กับเทวดา	๙๔๐

สรุปวิธีปฏิบัติต่อเรื่องเห็นอสามัญวิสัย ๙๔๙

พัฒนาการแห่งความสัมพันธ์ ๓ ขั้น	๙๔๙
ก้าวสู่ขั้นมีชีวิตอิสระ เพื่อจะเป็นชาวพุทธที่แท้	๙๕๐
วิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง ต่อสิ่งเห็นอสามัญวิสัย	๙๕๐
ปฏิบัติถูกต้อง คือเดินหน้า เป็นชาวพุทธ คือไม่หยุดพัฒนา	๙๕๔

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: อิทธิป้าภิหาริย์ในคัมภีร์	๙๖๖
บันทึกที่ ๒: การช่วย และการแก้ลัง ของพระอินทร์	๙๖๗
บันทึกที่ ๓: สัจกิจยา ทางออกที่ดี สำหรับผู้ยังหวังอ่านใจคลบ้นดาล	๙๖๘
บันทึกที่ ๔: พระพุทธ เมินมนุษย์ หรือเทวดา	๙๖๙

บทที่ ๒๑ บทความประกอบที่ ๕: ปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจ

๗๗๑

กลไกชีวิตในการกระทำ

๗๗๒

และความหมายที่ช่วยให้เข้าใจต้นเหตุ และฉันทะ ชัดยิ่งขึ้น

๗๗๓

๙๗๑) การไม่กระทำ อาจเป็นการกระทำอย่างแรง

๗๗๔

๙๗๒) ต้นเหตุ เป็นแรงจูงใจให้กระทำในระบบเงื่อนไข

๗๗๖

ความเข้าใจหลักธรรม ตามหลักฐานทางวิชาการ

๗๗๘

“ฉันทะ” คือค่าหลัก ที่ต้องแยกแยะความหมาย ให้หายลับสนทางภาษา

๗๗๙

“ฉันทะ” อย่างไหเป็นต้นตอของทุกๆ อย่างไหคือที่ตั้งต้นของกฎธรรมรร

๗๗๑

นัยที่ ๑: ฉันทะ เป็นมูลแห่งทุกๆ และเป็นมูลของอุปทานขันธ์ ด.

๗๗๒

นัยที่ ๒: ฉันทะ เป็นมูลของธรรมทั้งปวง

๗๗๓

“ฉันทะ” ถึงจุดลงตัวของความหมายที่ใช้เป็นมาตรฐาน

๗๗๔

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ: ต้นเหตุ กับฉันทะ

๗๗๕

แรงจูงใจแห่งต้นเหตุ

๗๗๖

แรงจูงใจแห่งฉันทะ

๗๗๗

อธิบายเชิงเปรียบเทียบ

๗๗๘

ปัญหาจากการบูรณาissan ของต้นเหตุ

๗๗๙

ผลดีจากการบูรณาissan ไปตรงมาของฉันทะ

๗๗๐

สภาพการกิน ภายใต้ครอบงำของระบบเงื่อนไข

๗๗๑

การลีบพันธุ์: ระบบธรรมชาติที่แบบเลื่อนหาย ภายใต้อารยธรรมแห่งการคุณ กินด้วยปัญญา พาให้กินพอดี

๗๗๒

ข้อพิจารณาเชิงชับช้อน

๗๗๗

เมื่อไฟร้าย กับไฟดี แทรกซ้อนซึ่งกัน

๗๗๓

เมื่อไม่มีอะไรล่อต้นเหตุ ก็เพียงหาได้แต่ฉันทะ

๗๐๐๐

คนวนอยู่ที่อยากให้ตัวได้สิ่งที่ปราดนา ... รักษาความมั่นคงของอัตตาไว้

๗๐๐๐

ฉันทะต่อของ ขยายสูญเสียต่อคน

๗๐๐๑

แม้ว่าฉันทะจะขยายไปถึงเมตตากรุณา ต้นเหตุก็ยังตามไปรังควาน

๗๐๐๓

ทวนความหมาย และกระบวนการเกิดขึ้นของฉันทะ

๗๐๐๔

ฉันทะอยากชัว ต้นเหตุอยากดี มีหรือไม่?

๗๐๐๖

ระวังไว้ ฉันทะมา ต้นเหตุอาจจะสอด หรือแทรกสลับ

๗๐๐๗

อยางนิพพาน อย่างไรเป็นฉันทะ อย่างไรเป็นต้นเหตุ

๗๐๐๙

ต้นเหตุให้ละแน แต่ฉันทะก็จะอีกแบบหนึ่ง

๗๐๑๐

จะละต้นเหตุ ก็ใช้ต้นเหตุได้ แต่ไม่ว่ายังต้องระวัง

๗๐๑๑

บทสรุป

มนุษย์เป็นสัตว์วิเศษ ต้องเพิ่มเติมด้วยจันทะ มีใช่จะมัวเป็นทางส่วนของต้นทาง ถึงจะพ้นต้นทาง ได้จันทะมา ก็ยังต้องเดินหน้าไปกับปัญญา ...	๑๐๑๔
ปัญญาหมายเหตุที่ ต้นทางหมดหน้าที่ มีจันทะเต็มที่	๑๐๑๕
ปัญญาและกรุณา ตัวกำกับและขับเคลื่อนการทำงานของมหาบูรุษ	๑๐๑๕
สรุปข้อควรทำหนดเกี่ยวกับต้นทางและจันทะ	๑๐๑๗
พัฒนาคนได้ ด้วยการพัฒนาความต้องการของเขา	๑๐๒๐
	๑๐๒๑

บทที่ ๒๒ บทความประกอบที่ ๔: ความสุข ๑: ฉบับแบบแผน

รู้จักความสุข และสภาพริโภคอย่างมีปัญญา ที่ทำให้เป็นอิสรภาพ ความสุขมีหลากหลาย สูงขึ้นไปตามลำดับขั้น	๑๐๒๔
ความสุขของมนุษย์ ของสวรรค์ และความสุขที่ดีกว่านั้น	๑๐๒๕
ส่วนลึกลึก หรือข้อด้อยของความสุข	๑๐๒๖
พระพุทธเจ้าบินยันว่า ทรงมีความสุขยิ่งกว่าบุคคลที่โลกถือกันว่ามีความสุขที่สุด ที่ยกความสุขตัวไว้ เพื่อให้เร่งพัฒนาความสุข จะได้มีสุขที่เลิอกได้ ...	๑๐๒๗
เมื่อยังบริโภคความสุข ก็ต้องมีปัญญารักษาอิสรภาพไว้ รู้หนทางปลอดภัยจากการทุกข์ บริโภคความสุขออย่างอิสรชน รู้จักจัดรูปให้เข้ายากประโนมน้ำ ที่เป็นผู้ประเสริฐ ...	๑๐๒๙

สุขใน สุขประณีต จนถึงสุขสูงสุด

ก้าวสู่ความสุขที่ประณีตสูงขึ้นไป	๑๐๒๙
ลุกหนีอเวทนา	๑๐๓๐
ลุกได้ไม่ต้องพึงเวทนา คืออิสรภาพ และเป็นสุขภาวะที่สมบูรณ์	๑๐๓๐
เงินนิพพาน สุขเต็มสุดแล้ว จะเลือกสุขอย่างไหนก็ได้ ทำไม่มองลงมาไม่ถึงความสุข	๑๐๓๓
ทบทวนความสุขที่คนสามารถพัฒนาไปถึงได้	๑๐๓๓

บทสรุป

หลักการพื้นฐานแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่า ความสุขลุ렷ิ่งได้ด้วยความสุข เบี่ยงรู้ให้ชัด วิธีปฏิบัติต่อความสุข	๑๐๓๕
มองความสุขเชิงปฏิบัติ วัดจากการพัฒนาของช่วงบ้านขึ้นไป	๑๐๓๖
๑. กรณีที่เสวยความสุข	๑๐๓๗
๒. กรณีที่ไม่เสวยความสุข	๑๐๓๘

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ความสุข จัดเป็นคู่ๆ	๑๐๓๘
บันทึกที่ ๒: ความสุข จัดเป็น ๓ ระดับ (อีกแบบหนึ่ง)	๑๐๓๙

บทที่ ๒๓ บทความประกอบที่ ๖: ความสุข ๒: ฉบับประมวลความ

๑๐๖๗

ความน่า

พุทธศาสนา คือ ระบบการพัฒนาความสุข
พุทธศาสนาสอนว่า สุขถึงได้ด้วยสุข

๑๐๖๗

๑๐๗๐

๑๐๗๒

ภาคหลักการ

ความสุข คืออะไร

๑๐๗๒

ความต้องการ คืออะไร และสำคัญอย่างไร

๑๐๗๓

พอจะได้ใจพองพูชนี้ไป เป็นปฏิ ได้สมใจสบลงมา เป็นความสุข

๑๐๗๔

สองทางสายใหญ่ ที่จะเลือกไปสู่ความสุข

๑๐๗๕

ถ้าการศึกษาพัฒนาคนให้มีความสุขด้วยฉันท์ได้ จริยธรรมไม่หนีไปไหน

๑๐๗๖

กฎหมายล้วงระบบเงื่อนไข

๑๐๗๘

ถ้าให้ระบบเงื่อนไขหนุนกฎหมายชาติได้ ก็จะมีผลดีจริง

๑๐๗๙

รู้กันว่าอยู่ในระบบเงื่อนไข ก็ใช้มันให้เต็มคุณค่า

๑๐๘๐

ความสนุกในการเรียน กับความสุขในการศึกษา

๑๐๘๑

แคมมิความสุขในการเรียน ยังไม่พอ ต้องขอให้ เรียนแล้วกลายเป็นคนมีความสุข

๑๐๘๒

ความสุขมีมากมาย ธรรมชาติรับภัยก็จะให้ความสุข

๑๐๘๓

จะพัฒนาความสุข ต้องพัฒนาความต้องการต่อเพื่อนมนุษย์ด้วย

๑๐๘๔

ความสุขเหนืออุปสรรค เมื่อหนีของการสนองความต้องการ

๑๐๘๕

สุข เพราะได้เกาที่คัน กับสุข เพราะไม่มีที่คันจะต้องเกา

๑๐๘๖

การพัฒนาความสุข: วัดผลเชิงอุดมคติ

๑๐๘๗

ภาคปฏิบัติการ

๑๐๘๗

ทุกชีวิตทุกชีวิตรู้สึก อย่าเสียเวลาใจร้อน แต่จะเรียกปัญญาให้มาจับเอาทุกชีวิตรู้จักการ

๑๐๘๘

ทุกชีวิตรู้สึก ปฏิบัติให้ถูก มีแต่สุข ทุกชีวิตรู้สึก

๑๐๘๙

ความสุขที่พึงเน้น สานหวังคนทั่วไป เริ่มตั้งแต่ในบ้าน

๑๐๘๑

พัฒนาความสุขที่สุขแย่งกัน ให้มีความสุขที่สุขด้วยกัน

๑๐๘๒

ชีวิตจะวัฒนา ถ้าได้ปรารถนาอย่างมีเพื่ินใจ

๑๐๘๓

สังคมจะมีสันติสุขได้ คนต้องรู้จักความสุขจากการให้

๑๐๘๔

ไม่เฉพาะสังคม แม้ในสังฆะ พรหก็ต้องหลักแบ่งปันลงมา

๑๐๘๕

ให้ความดึงดันในจิตใจบุคคล ออกมาเป็นปฏิบัติการเกื้อสังคม

๑๐๘๖

บุคคลเอื้ออาทร สังคมสามัคคี ทุกคนได้ ทุกคนดี มีสุขด้วยกันและหัวกัน

๑๐๘๗

คนมีปัญญา แม้แต่ทุกชีวิตรู้สึก คุณค่า และใช้ประโยชน์ได้

๑๐๘๘

ความสุขมีคุณมาก ให้ชีวิตรู้สึก ต้องรู้จักใช้

๑๐๘๙

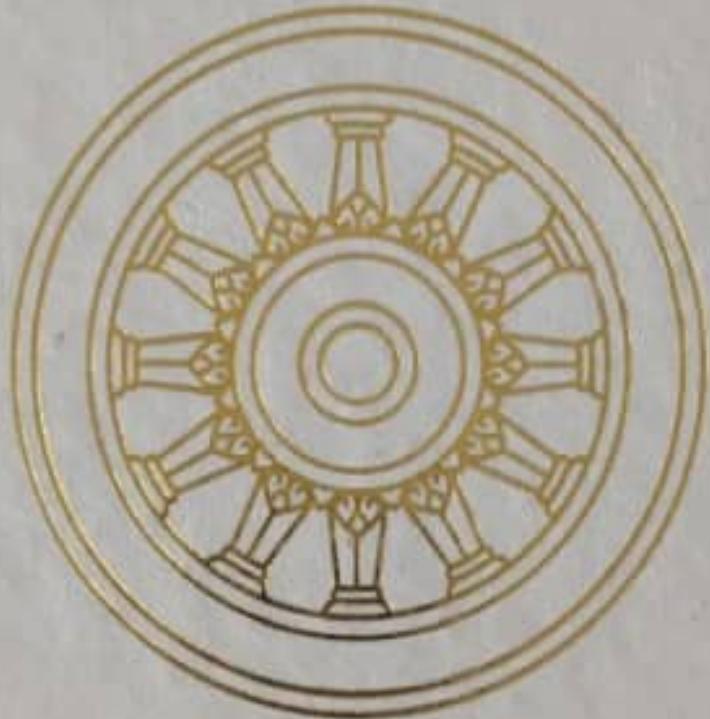
ของเพลิดเพลินไปหมด สุขกลับลด ทุกชีวิตรู้สึก

๑๐๘๑

จะสุขง่าย ทุกชีวิตรู้สึก หายใจฟื้นฟู

๑๐๘๒

บทลงท้าย	๑๑๓๒
ความสุขที่สมบูรณ์ ดูอย่างไร	๑๑๓๒
เมื่อสุขของบุคคล คือสุขเพื่อมวลชนทั้งโลก	๑๑๓๔
<hr/>	
บรรณานุกรม	๑๑๗๖
ก. พระไตรปิฎก	๑๑๗๗
ข. คัมภีร์รุ่นก่อนบรรดาภินิหาร	๑๑๗๘
ค. คัมภีร์รุ่นบรรดาภินิหาร ภีกา และต่อๆ มา	๑๑๘๐
พิเศษ: ปกรณ์พิเศษ และคัมภีร์ที่เนื่อง	๑๑๘๐
๑. สายพระวินัย	๑๑๘๐
๒. สายพระสูตร	๑๑๘๐
๓. สายพระอภิธรรม	๑๑๘๘
๔. สังทัดศาสตร์	๑๑๘๘
บันทึกของผู้เขียน	๑๑๘๙
บันทึกการจัดทำข้อมูล โดย นายแพทย์ ณรงค์ เจนาวิรกานพ	๑๑๙๑
บันทึกไว้ระลึก	๑๑๙๓
บันทึก (เรื่องทุนพิมพ์)	๑๑๙๔
ด้วย	๑๑๙๑

ພຸກສະຫວັນ

ລົບບັນປຣັບໝາຍ

ສນເດືອນພຣະພູນດໂມບາຈາරຍ
(ປ. ອ. ປຊຕົຕ)

สารบัญหัวข้อ

บทนำ	๗
ความน่า:	
สิ่งที่ควรเข้าใจก่อน	๑
ลักษณะทั่วไปของพุทธธรรม	๖

ภาค ๑

มัชเมโนธรรมเทศนา

๑๑

ตอน ๑: ชีวิต คืออะไร?

บทที่ ๑ ขั้นธํ ๕

ตัวสภาพ	๑๓
สัญญา - สติ - ความจำ	๑๘
สัญญา - ภัยญาณ - มัญญา	๒๐
ความสัมพันธ์ระหว่างขั้นธํต่างๆ	๒๒
ขั้นธํ ๕ กับอุปทานขั้นธํ ๔ หรือชีวิต กับชีวิตซึ่งเป็นปัญหา	๒๔

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: เรื่อง ขั้นธํ ๕	๒๖
------------------------------	----

บทที่ ๒ อายตนะ ๖

ตัวสภาพ	๒๗
ประเทาของความรู้	๓๗
ก. จำแนกโดยสภาพ หรือโดยธรรมชาติของความรู้	๓๗
ข. จำแนกโดยทางวัสดุ	๔๐
ค. จำแนกโดยพัฒนาการทางมัญญา (ภายในบุคคล)	๔๓
ง. จำแนกโดยกิจกรรมและผลงานของมนุษย์	๔๗

ความถูกต้องและผิดพลาดของความรู้

ก. สัจจะ ๒ ระดับ	๔๙
ข. วิปลაส หรือวิปหลาส ๓	๕๐

พุทธจน์เกี่ยวกับอายุตนะ	๔๑
คุณค่าทางจริยธรรม	๔๒
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: เรื่อง ปัญญา ๓	๔๓

ตอน ๒: ชีวิต เป็นอย่างไร?

บทที่ ๓ ไตรลักษณ์	๖๒
ด้วย หรือด้วยภาวะ	๖๒
คำอธิบายไตรลักษณ์ตามหลักวิชาในคัมภีร์	๖๔
๑. ความเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	๖๖
๒. สังขารทั้งปวง กับ ธรรมทั้งปวง	๖๖
๓. สังขารในขั้นรู้ ๕ กับ สังขารในไตรลักษณ์	๖๘
๔. สิ่งที่ปิดบังไตรลักษณ์	๗๐
๕. วิเคราะห์ความหมายของไตรลักษณ์	๗๐
๑. ชนิจดาน และชนิจลักษณะ	๗๓
๒. ทุกชนิด และทุกชนิดลักษณะ	๗๔
พิเศษ: ทุกชีวินอวิยสัจ แยกให้ชัด จากทุกชีวิโนไตรลักษณ์	๗๖
(ก) หมวดใหญ่ของทุกชีวิ	๗๖
ทุกชนิด ๓	๗๘
(ข) ไตรลักษณ์มี ๓ ไม่ใช่แค่ทุกชีวิ และหิ้งสามเป็นฐานของทุกชีวิในอวิยสัจ	๗๙
(ค) ปัญหาของมนุษย์ ที่มาในชื่อของทุกชีวิมากมาย	๘๔
ชุดที่ ๑ ทุกชีวิ ๑๒	๘๔
ชุดที่ ๒ ทุกชีวิ ๒	๘๖
ชุดที่ ๓ ทุกชีวิ ๒	๘๖
๓. ชนัตตดาน และชนัตตลักษณะ	๘๗
ก) ขอบเขตความหมาย	๘๗
ข) ความหมายพื้นฐาน	๙๐
ค) ความหมายที่ไม่ต้องอธิบาย	๙๑
ง) ความหมายที่อธิบายทั่วไป	๙๓
๔. ขัตตา - ชนัตตดาน และ ขัตตตา - นิรัตตดาน	๑๐๖
ขัตตตา กับ นานะ	๑๑๐

คุณค่าทางจริยธรรม

ก. คุณค่าที่ ๑: คุณค่าด้านการทำจิต หรือคุณค่าเพื่อความหลุดพ้นเป็นอิสระ	๑๑๒
ข. คุณค่าที่ ๒: คุณค่าด้านการทำกิจ หรือคุณค่าเพื่อความไม่ประมาท	๑๑๔
ค. ความสำคัญและความสัมพันธ์ของคุณค่าทางจริยธรรม ๒ ด้าน	๑๑๕
ง. คุณค่าเนื่องด้วยความหลุดพ้น หรือคุณค่าเพื่อความบริสุทธิ์บริบูรณ์แห่งความดีงาม	๑๑๖
จ. คุณค่าทางจริยธรรมของไตรลักษณ์ตามลำดับข้อ	๑๑๗
๑. อนิจจตา	๑๑๗
๒. ทุกข์ตา	๑๓๐
๓. อนัตตา	๑๓๔

พุทธจน์เกี่ยวกับไตรลักษณ์

ก. ความรู้เท่าทันสภาวะของไตรลักษณ์	๑๓๖
ข. คุณค่าทางจริยธรรมของไตรลักษณ์ (ด้านทำจิตเป็นอิสระ และด้านทำกิจโดยไม่ประมาท)	๑๓๖
- อันิจจตาแห่งชีวิต และการเห็นคุณค่าของกาลเวลา	๑๓๗
- เร่งทำกิจ และเตรียมการเพื่อนาคต	๑๔๘

ตอน ๓: ชีวิต เป็นไปอย่างไร?

บทที่ ๔ ปฏิจจสมุปนาท

๑๕๒

ตัวภูมิหรือตัวสภาวะ

๑. ฐานะและความสำคัญ	๑๕๒
๒. ตัวบทและแบบความสัมพันธ์ในหลักปฏิจจสมุปนาท	๑๕๔
๓. การแปลความหมายหลักปฏิจจสมุปนาท	๑๕๗
๔. ความหมายโดยสรุป เพื่อความเข้าใจเบื้องต้น	๑๖๐
๕. คำอธิบายตามแบบ	๑๗๐
ก. หัวข้อและโครงรูป	๑๗๐
ข. คำจำกัดความของค์ประจำตน หรือหัวข้อ ตามลำดับ	๑๗๑
ค. ตัวอย่างคำอธิบายแบบช่วงกว้างที่สุด	๑๗๒
๖. ความหมายในชีวิตประจำวัน	๑๗๐

ความหมายเชิงอธิบาย

๑๗๒

คำอธิบายแสดงความสัมพันธ์อย่างง่าย

๑๗๓

คำอธิบายแสดงความสัมพันธ์เชิงขยายความ

๑๗๔

ตัวอย่างกรณีปลีกย่อยในชีวิตประจำวัน

๑๗๕

ความหมายลึกซึ้งไปขององค์รวมบางข้อ

๑๗๖

ปฏิจจสมุปบาท ในฐานะมัชฌิเมธธรรมเทศนา	๒๐๑
ปฏิจจสมุปบาท ในฐานะปัจจยาการทางสังคม	๒๐๗
หมายเหตุ: การดีความเกี่ยวกับปฏิจจสมุปบาท	๒๑๑
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: ธรรมนิยาม ๑ และ ธรรมนิยาม ๓	๒๑๔
บันทึกที่ ๒: ตัวเรา ของเรา ตัวภู ของภู	๒๒๓
บันทึกที่ ๓: เกิดและตายแบบปัจจุบัน	๒๒๖
บันทึกที่ ๔: ปฏิจจสมุปบาทแหวกธรรม	๒๒๖
บันทึกที่ ๕: ปัญหาการแปลคำว่า “นิโรธ”	๒๒๘
บันทึกที่ ๖: ความหมายขององค์ธรรม ในปฏิจจสมุปบาท	๒๓๐
บันทึกที่ ๗: ความหมายของภาวะตันหา และวิภาวะตันหา	๒๓๐
บทที่ ๕ กรรม	๒๓๔
ความนำ	๒๓๔
ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกรรม	๒๓๔
ก. กรรม ในฐานะกฎธรรมชาติอย่างหนึ่ง	๒๓๔
ข. ความหมายของกรรม	๒๔๐
ค. ประเภทของกรรม	๒๔๐
เกณฑ์ตัดสิน ความดี-ความชั่ว	๒๔๔
ก) ปัญหาเกี่ยวกับความดี-ความชั่ว	๒๔๔
ข) ความหมายของกุศลและอกุศล	๒๔๖
ค) ข้อควรทราบพิเศษบางอย่างเกี่ยวกับกุศลและอกุศล	๒๔๖
๑) กุศลและอกุศล เป็นปัจจัยแก้กันได้	๒๔๖
๒) บุญและบาป กับ กุศลและอกุศล	๒๔๖
ง) เกณฑ์วินิจฉัยกรรมดี – กรรมชั่ว	๒๔๖
จ) หลักค่าสอนเพื่อเป็นเกณฑ์วินิจฉัย	๒๖๓
การให้ผลของกรรม	๒๖๓
ก) ผลกรรมในระดับต่างๆ	๒๖๓
ข) องค์ประกอบที่ส่งเสริมและขัดขวางการให้ผลของกรรม	๒๗๒
ค) ผลกรรมในช่วงกว้างไกล	๒๗๕
ง) ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการพิสูจน์เรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่	๒๗๗
จ) ข้อสรุป: การพิสูจน์และทำที่ปฏิบัติต่อเรื่องชาตินี้	๒๗๙
ฉ) ผลกรรมตามนัยแห่งจุฬารัตน์กรรมวิวัังคสูตร	๒๘๔

ข้อควรศึกษาอี่งขึ้นไป เพื่อความเข้าใจหลักกรรมให้ชัดเจน	๒๘๕
๑) สุขทุกชีวิตร้าทำให้?	๒๘๕
๒) เชื่อย่างไร ผิดหลักกรรม?	๒๘๖
๓) กรรม ชั่วร้ายได้อย่างไร?	๒๘๗
๔) แก้กรรม ด้วยปฏิกรรม	๒๘๘
๕) กรรม ที่ทำให้ลืมกรรม	๒๙๐
๖) กรรม ในระดับสังคม หรือกรรมของสังคม มีหรือไม่?	๒๙๗
๗) กรรม ตามสมมตินิยาม หรือ กรรม ในกฎหมาย	๓๐๓
๘) กรรม กับอนัตตา ชัดกันหรือไม่?	๓๐๙
คุณค่าทางจริยธรรม	๓๑๖
ความหมายทั่วไป	๓๑๖
ความเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่อถืองมงาย	๓๑๗
การลงมือทำ ไม่รอดอยความหวังจากการอ่อนหวานปราณนา	๓๑๘
การไม่ถือชาติชั้นวรรณะ ถือความประพฤติเป็นประมาณ	๓๑๙
การพึงตนเอง	๓๒๐
ข้อเดือนใจเพื่ออนาคต	๓๒๐
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: กรรม ๑๒	๓๒๑
ตอน ๔: ชีวิต ควรให้เป็นอย่างไร?	
บทที่ ๖ วิชชา วิมุตติ วิสุทธิ สันติ นิพพาน	๓๒๕
ความสุขที่ไม่ต้องหา	๓๒๕
กระบวนการดับทุกชีวิตร้า หรือ ปฏิจสมุปบาทนิโรหภาวะ	๓๒๘
ก. วงจรกาย	๓๒๘
ข. วงจรสัมภัติ	๓๒๙
ภาวะแห่งนิพพาน	๓๓๒
คำแสดงคุณลักษณะของนิพพาน	๓๓๒
ข้อความบรรยายภาวะของนิพพาน	๓๓๔
ภาวะของผู้บรรลุนิพพาน	๓๔๓
๑. ภาวะกาย: มีกายที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๔๓
๒. ภาวะศีล: มีศีลที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๔๔
๓. ภาวะจิต: มีจิตที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๔๕
๔. ภาวะปัญญา: มีปัญญาที่ได้พัฒนาแล้ว	๓๔๖

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑ ภาริต ๔ โถงไปหา ภานุฯ ๔

๓๗๓

บทที่ ๗ ประเภทและระดับ แห่งนิพพานและผู้บรรลุนิพพาน

๓๘๕

๑. ประเภทและระดับของนิพพาน

๓๘๖

ประเภทของนิพพาน

๓๘๖

ก) ลักษณะภายนอกและชีวิตหมู่

๓๘๖

ข) ความมีใจอิสระและมีความสุข

๓๘๗

ค) ความเป็นเจ้าแห่งจิต เป็นนายของความคิด

๓๘๗

ง) ความเป็นกันเอง กับชีวิต ความตาย การพลัดพราก และมีเมตตากรุณาต่อทุกชีวิต

๓๘๗

ขั้นตอนหรือระดับแห่งการเข้าถึงนิพพาน

๔๐๐

๒. ประเภทและระดับของผู้บรรลุนิพพาน

๔๐๑

แบบที่ ๑ ทั้งชื่อในยบุคคล ๘ หรือ อริยบุคคล ๘

๔๐๘

แบบที่ ๒ ทั้งชื่อในยบุคคล ๗ หรือ อริยบุคคล ๗

๔๑๑

ก. พระสาวะ หรือ สุปุทติเสสบุคคล

๔๑๓

ข. พระอสาวะ หรือ อันปุทติเสสบุคคล

๔๑๓

ประเภทของพระอรหันต์

๔๑๔

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: เรื่อง สมุปติเสส และ อัญปติเสส

๔๒๐

บันทึกที่ ๒: เรื่องความหมายของ ทิฎฐยั่นนิกิ: และ ลัมปราบิกิ:

๔๒๐

บันทึกที่ ๓: เรื่องจริมจิต

๔๒๑

บันทึกที่ ๔: เรื่อง สลัพพดปวามก

๔๒๑

บันทึกที่ ๕: ความหมายของ ฉาน

๔๒๕

บทที่ ๘ ข้อควรทราบเพิ่มเติม เพื่อเสริมความเข้าใจ

๔๒๖

๑. สมตะ - วิปัสสนา

๔๒๖

๒. เจโตวิมุตติ - ปัญญาวิมุตติ

๔๒๗

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ความเข้าใจสับสนเกี่ยวกับอนัตตา และนิพพาน

๔๒๐

บทที่ ๕ หลักการสำคัญของการบรรลุนิพพาน	๔๔๒
ความเบื้องต้น	๔๔๒
ก) หลักทั่วไป	๔๔๒
ข) หลักสมดุลที่เป็นฐาน	๔๔๑
ค) หลักวิปัสสนาที่เป็นมาตรฐาน	๔๐๐
จำนวนสามัญ: พิจารณาขั้นธี๔	๔๖๓
จำนวนสามัญ: พิจารณาอายุหนะ และธรรมอื่นที่เกี่ยวเนื่อง	๔๖๔
จำนวนแบบสืบคัน	๔๖๗
ตัวอย่างธรรมที่พิจารณาได้ทุกระดับ	๔๖๘
จำนวนแนววิปัสสนา แสดงความแตกต่างระหว่างพระอริยบุคคลหลายระดับ	๔๖๙
ก. พระเศษ กับ พระอรหันต์	๔๖๙
ข. ผู้ปฏิบัติเพื่อโสดาปัตติผล กับ พระโสดาบัน	๔๗๑
ค. พระโสดาบัน กับ พระอรหันต์	๔๗๑
ง. พระอนาคตมี กับ พระอรหันต์	๔๗๒
จ. พระอรหันต์ปัญญาภิมุต กับ พระอรหันต์อุปัโถภาควิมุต	๔๗๔
ฉ. พระพุทธเจ้า กับ พระปัญญาภิมุต	๔๗๔
ง) หลักการปฏิบัติที่จัดเป็นระบบ	๔๗๕
หลักการปฏิบัติตามนัยแห่งคัมภีร์วิสุทธิมัคค์	๔๗๖
ก. ระดับศิล (อธิศิลสิกขา)	๔๗๖
ข. ระดับสมารช (อธิจิตตสิกขา)	๔๗๖
ค. ระดับปัญญา (อธิปัญญาสิกขา)	๔๗๗
๑) ญาตบริญาญา คือ รู้จักสภาวะ	๔๗๗
๒) ตีรันบริญาญา คือ รู้สามัญลักษณะ หรือหยั่งถึงไตรลักษณ์	๔๗๗
๓) ปานันบริญาญา คือ รู้ถึงขั้นละเอียด จนตัวเป็นอิสระได้	๔๗๘
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: คำว่า "บรรลุนิพพาน"	๔๘๑
บันทึกที่ ๒: ในงาน เจริญวิปัสสนา หรือบรรลุมรรคผล ได้หรือไม่?	๔๘๑
บันทึกที่ ๓: แนวสัญญาณสัญญาณะ ใช้ทำวิปัสสนาไม่ได้?	๔๘๔
บันทึกที่ ๔: ขณะจิตที่บรรลุมรรคผล	๔๘๖

บทที่ ๑๐ บทสรุป เรื่องเกี่ยวกับนิพพาน

๔๘๗

คุณค่าและลักษณะพิเศษที่พึงสังเกตเกี่ยวกับนิพพาน

๔๘๘

๑. จุดหมายสูงสุดของชีวิต เป็นสิ่งที่อาจบรรลุได้ในชาตินี้
๒. นิพพานเป็นจุดหมายที่ทุกคนเข้าถึงได้ ไม่จำกัดชาติชั้น หญิงชาย
๓. นิพพานอ่อนวยผล ที่ยิ่งกว่าคำพังความสำเร็จทางจิตจะให้ได้

๔๘๙

๔๙๐

๔๙๑

จุดที่มักเข้าหรือเข้าใจพลาด เกี่ยวกับนิพพาน

๔๙๒

๑. ความยึดมั่น ในความไม่ยึดมั่น
๒. ลักษณะที่ชวนให้ลับสน หรือหลงเข้าใจผิด
๓. ความสุข กับความพร้อมที่จะมีความสุข

๔๙๓

๔๙๔

๔๙๕

๔๙๖

ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับนิพพาน

๔๙๗

๑. นิพพาน กับอัตตา
๒. พระอรหันต์ สิ้นชีวิตแล้วเป็นอย่างไร?

๔๙๘

๔๙๙

๕๐๐

ภาค ๒

มัชณิมาปฏิปทา

๕๑๑

ตอน ๕: ชีวิต ควรเป็นอย่างไร?

บทที่ ๑๑ บทนำ ของมัชณิมาปฏิปทา

๕๑๒

มัชณิมาปฏิปทา ต่อเนื่องจาก มัชณเณธรรมเทศนา

๕๑๓

สมุทัย - นิโภช

๕๑๔

นิโภช - มารค

๕๑๕

มิจฉาปฏิปทา - สัมมาปฏิปทา

๕๑๖

อาหารของอวิชชา - อาหารของวิชชาและวิมุตติ

๕๑๗

ปฏิจจสมุปปกาท นิโภชวาร - มัชณิมาปฏิปทานมารค

๕๑๘

ใบโนโสมนลิกการ/ครัวชน/กุศลศิล → ปราโมทย์ → ชยญาณ

๕๑๙

ธรรมเป็นอาหารอุดหนุนกัน

๕๒๐

พระมจरรย์ที่สำเร็จผล

๕๒๑

วิสุทธิ ๗

๕๒๒

ธรรมะ ๑๔ + วิชชา ๓

๕๒๓

อนุบุพลิกขา หรือ อนุบุพปฏิปทา

๕๒๔

ธรรมจริยา

๕๒๕

ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับมัชฉิมาปฏิปทา	๕๒๕
มรรค ในฐานะมัชฉิมาปฏิปทา	๕๒๕
มรรค ในฐานะข้อปฏิบัติ หรือทางชีวิต ทั้งของบรรพชิตและคฤหัสด์	๕๒๖
มรรค ในฐานะหลักปฏิบัติที่เนื่องด้วยสังคม	๕๒๗
มรรค ในฐานะทางให้ถึงความสั่นธรรม	๕๒๘
มรรค ในฐานะอุปกรณ์สำหรับใช้ มิใช่สำหรับบีดถือหรือแบกโภคไว้	๕๓๐
มรรค ในฐานะพรหมจรรย์ หรือพุทธจริยธรรม	๕๓๑
มรรค ในฐานะมรรคสู่จุดหมายขั้นต่างๆ ของชีวิต	๕๓๒
อัตถะ ๓ แนวตั้ง	๕๓๒
- บุญกิริยาตถุ ๓	๕๓๓
อัตถะ ๓ แนวนอน	๕๓๔
มรรค ในฐานะไตรลิกลา หรือระบบการศึกษาสำหรับสร้างอารยชน	๕๓๕
อริยมรรค กับ ไตรลิกลา	๕๔๕
จากมรรคเมืองค์ ๔ สุสีกษา ๓	๕๔๕
ชาวบ้าน ดำเนินมรรคด้วยการศึกษาบุญ	๕๔๖
กระบวนการในตัวคน ของมรรค กับกระบวนการผีคน ของลิกลา	๕๔๗
จุดเริ่ม พัฒนาเป็นจุดสำเร็จ แห่งความก้าวหน้าในมรรค	๕๔๘
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: การจัดธรรมจริยาเข้าในไตรลิกลา	๕๕๐
บันทึกที่ ๒: การเรียกชื่อคีล ๔ และธรรมจริยา ๑๐	๕๕๐
บันทึกที่ ๓: ความหมายของคำว่าคีลธรรม	๕๕๑
บันทึกที่ ๔: ความหมายตามแบบแผน ของไตรลิกลา	๕๕๑
บทที่ ๑๒ บุพภาคของ การศึกษา ๑: protozoa ที่ดี = กัลยาณมิตร	๕๖๗
บุพภาคของ การศึกษา หรือ บุพนิมิตแห่งมัชฉิมาปฏิปทา	๕๖๗
ปัจจัยแห่งสัมมาทิญญู ๒	๕๖๗
บุพนิมิตที่ ๑: protozoa - กัลยาณมิตร (วิธีการแห่งครัวชา)	๕๗๕
ความสำคัญของการมีกัลยาณมิตร	๕๗๖
คุณสมบัติของกัลยาณมิตร	๕๗๗
การทำหน้าที่ของกัลยาณมิตร	๕๗๙
หลักครัวชาโดยสรุป	๕๘๗
พุทธเจนัสแสดงหลักครัวชา	๕๙๐

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ความสำคัญของสังคมหัวตูก ๔

๖๐๕

บันทึกที่ ๒: การแปลงกลีในกากามสูตร

๖๐๕

บทที่ ๓ บุพภาคของ การศึกษา ๒: โยนิโสมนสิการ

๖๐๗

ความนำ

ฐานะของความคิด ในระบบการดำเนินชีวิตที่ดี

๖๐๙

ฐานะของความคิด ในกระบวนการของการศึกษา หรือการพัฒนาปัญญา

๖๑๐

ก) จุดเริ่มของการศึกษา และความไว้การศึกษา

๖๑๐

ข) กระบวนการของการศึกษา

๖๑๑

ค) ความเข้าใจเบื้องต้น เกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของการศึกษา

๖๑๑

ง) ความคิดที่ไม่เป็นการศึกษา และความคิดที่เป็นการศึกษา

๖๑๓

๖๑๔

บุพนิมิตที่ ๒: โยนิโสมนสิการ (วิธีการแห่งปัญญา)

๖๑๙

ความสำคัญของโยนิโสมนสิการ

๖๑๙

ความหมายของโยนิโสมนสิการ

๖๒๑

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

๖๒๗

๑. วิธีคิดแบบสืบสานเหตุปัจจัย

๖๒๘

๒. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ

๖๒๙

๓. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์

๖๓๑

๔. วิธีคิดแบบอวิยสัจ/คิดแบบแก้ปัญหา

๖๓๔

๕. วิธีคิดแบบอรอรรถธรรมสัมพันธ์

๖๓๖

๖. วิธีคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก

๖๓๖

๗. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม

๖๓๗

๘. วิธีคิดแบบเร้ากุศล

๖๓๘

๙. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน

๖๓๙

๑๐. วิธีคิดแบบวิภัชชา

๖๔๐

ก. จำแนกโดยแบ่งด้านของความจริง

๖๔๑

ข. จำแนกโดยส่วนประกอบ

๖๔๑

ค. จำแนกโดยลำดับขั้น

๖๔๒

ง. จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

๖๔๒

จ. จำแนกโดยเงื่อนไข

๖๔๒

ฉ. จำแนกโดยทางเลือก หรือความเป็นไปได้อ้างอัน

๖๔๓

ช. วิภัชชาในฐานะวิธีตอบปัญหาอย่างหนึ่ง

๖๔๓

ชช. วิภัชชาในฐานะวิธีตอบปัญหาอย่างหนึ่ง

๖๔๔

สรุปความ เพื่อนำสู่การปฏิบัติ

๖๔๖

๖๔๗

เตรียมเข้าสู่มัธยมไปปฎิปทา	๖๘๐
พระรัตนตรัย ในฐานะเครื่องนำเข้าสู่มรรคฯ	๖๘๒
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: วิธีคิดแบบแก้ปัญหา; วิธีคิดแบบอวิຍลัง กับ วิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์	๖๘๓
บทที่ ๑๔ องค์ประกอบของมัธยมไปปฎิปทา ๑: หมวดปัญญา	๖๘๗
๑. สัมมาทิภูมิ	๖๘๘
ความสำคัญของสัมมาทิภูมิ	๖๘๘
คำจำกัดความของสัมมาทิภูมิ	๖๙๙
รั้อควรทราบทั่วไปเกี่ยวกับสัมมาทิภูมิ	๖๙๐
สัมมาทิภูมิ กับการศึกษา	๖๙๕
๒. สัมมาสังกปปะ	๗๐๒
บทที่ ๑๕ องค์ประกอบของมัธยมไปปฎิปทา ๒: หมวดศีล	๗๑๐
๓. สัมมารاجา ๔. สัมมากัมมันตะ ๕. สัมมาอาชีวะ	๗๑๐
ศีล ในความหมายที่เป็นหลักกลาง อันทึ่งถือเป็นหลักความประพฤติพื้นฐาน	๗๑๑
ลักษณะของศีล หรือหลักความประพฤติเบื้องต้น แบบเหวนิยม กับแบบส่วนนิยม	๗๑๓
ศีลสำหรับประชาชน	๗๑๕
ความเข้าใจพื้นฐาน	๗๑๕
ก. ศีลพื้นฐาน	๗๑๕
ข. ศีลเพื่อเสริมความดึงดูดของชีวิตและสังคม	๗๑๕
หลักการทั่วไปเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะ	๗๓๓
เศรษฐกิจจะดี ถ้ามีศีล	๗๓๓
(พุทธพจน์เกี่ยวกับอาชีวะ)	๗๔๑
ก. การส่วงหา และการวักษาทรัพย์	๗๔๑
ข. ความสุขอันชอบธรรมที่คุณหัสเตอร์ความมี	๗๔๒
ค. การใช้จ่ายทรัพย์	๗๔๓
จ. เตรียมปัญญาไว้ ถึงหากทรัพย์ได้ อิสรภาพต้องไม่เสีย	๗๔๔
ฉ. สังฆะ คือชุมชนของบุคคลที่เป็นอิสระ ทั้งโดยชีวิตและด้วยจิตปัญญา	๗๔๘
คำแนะนำ	๗๕๑

บทที่ ๑๖ องค์ประกอบของมัชฌิมาปฏิปทา ๓: หมวดสมารishi

๗๕๔

๖. สัมมารายามะ

๗๕๕

๗. สัมมาสติ

๗๕๖

คำจำกัดความ

๗๕๗

สติในฐานะอัปปมาทธธรรม

๗๕๘

สติโดยคุณค่าทางสังคม

๗๖๒

บทบาทของสติในการบันทึกปัญญา หรือการจำจดอาสาภิเลส

๗๖๓

สติปัญญาในฐานะสัมมาสติ

๗๖๔

สาระสำคัญของสติปัญญา

๗๖๖

ก. กระบวนการปฏิบัติ

๗๖๗

ข. ผลของการปฏิบัติ

๗๖๘

เหตุใดสติที่ตามทันจะเปปจุบัน จึงเป็นหลักสำคัญของวิปัสสนา?

๗๖๙

สติปัญญา เป็นอาหารของโพธิมรค

๗๗๔

๘. สัมมาสมารishi

๗๗๕

ความเข้าใจเบื้องต้น

๗๗๖

ก. ความหมายของสมารishi

๗๗๗

ข. ระดับของสมารishi

๗๗๘

ค. คัตตุรูปของสมารishi

๗๗๙

ง. ลักษณะของจิตที่เป็นสมารishi

๗๘๐

จ. ความมุ่งหมายและประโยชน์ของสมารishi: มองอย่างทั่วไป

๗๘๑

ฉ. ความมุ่งหมายและประโยชน์ของสมารishi: สุรุปตามประเภทของสมารishi ภาระ

๗๘๒

ช. ความมุ่งหมายและประโยชน์ของสมารishi: ในแง่ช่วยป้องกันความไข้เจ็บ

๗๘๓

วิธีเจริญสมารishi

๗๘๔

๑) การเจริญสมารishiแบบธรรมชาติไปเอง

๗๘๕

๒) การเจริญสมารishiตามหลักอิทธิบานา

๗๘๖

๓) การเจริญสมารishiอย่างสามัญ หรือผีกสมารishi โดยใช้สติเป็นตัวนำ

๘๐๒

๔) การเจริญสมารishiอย่างเป็นแบบแผน

๘๐๓

๕) ๑. ปลิพิช ๑๐

๘๐๓

๖) เข้าหาภัยแลยณ์มิตร

๘๐๔

๗) ๗. วันกรรมฐานที่เหมาะกับจริยา/จริต

๘๐๕

- การวันกรรมฐาน

๘๐๖

๘) ๘. เข้าประจำที่

๘๑๐

๙) ๙. เจริญสมารishi: หลักทั่วไป

๘๑๑

ข้อ ๖. เจริญสมารชิ: งาน农业生产สติภาวนा เป็นด้วยบ่าง	๘๑๒
ก) ข้อดีพิเศษของงาน农业生产สติ	๘๑๒
ข) พุทธพจน์แสดงวิธีปฏิบัติ	๘๑๓
ค) วิธีปฏิบัติตามสมถะ	๘๑๔
ผลสูงสุดของสมารชิ และสู่ความสมบูรณ์เหนือสมารชิ	๘๒๑
ก) ผลสำเร็จและขอบเขตความสำคัญของสมารชิ	๘๒๑
ข) องค์ประกอบต่างๆ ที่ค้าจุน เกื้อหนุน และเสริมประโยชน์ของสมารชิ	๘๒๔
(๑) ฐาน ปัจจุบัน และที่หมายของสมารชิ	๘๒๔
(๒) องค์ประกอบร่วมของสมารชิ	๘๒๕
(๓) เครื่องวัดความพร้อม	๘๒๕
(๔) คณะทำงานของปัญญา	๘๒๖
(๕) องค์รวมสามัคคีพร้อมได้ที่	๘๒๖
บันทึกพิเศษท้ายบท	
บันทึกที่ ๑: การเจริญสติปัจจุบัน คือการอยู่อย่างไม่มีความทุกข์ที่จะต้องดับ	๙๔๔
บทที่ ๑๗ บทสรุป: อริยสัจ ๔	๙๔๖
ฐานะและความสำคัญของอริยสัจ	๙๔๖
ความหมายของอริยสัจ	๙๔๘
อริยสัจ กับปฏิจสมุปบาท	๙๕๐
กิจในอริยสัจ	๙๕๑
แนวอธิบายอริยสัจโดยสังเขป	๙๕๑
ก) ยกทุกกรณีพูดก่อน เมื่อกำลังเริ่มจากปัญหา เพื่อใช้วิธีการแห่งปัญญา	๙๕๑
ข) ค้นหาดูปัจจัยให้พบตัวบัญญา ไม่มีทางที่ซักทอด	๙๕๑
ค) ชีวิตที่เป็นอยู่ตัวบัญญา มีความสุขอย่างอิสระ และทำกิจด้วยกุณานา	๙๕๑
ง) ถ้าถึงพร่าวันตรัย ก็ไม่รอสิ่งที่เกิดขึ้นที่ปัจจัย เลิกฝึกหัดกับโลกของเรา	๙๕๑
จ) ทางของอริยานาวังและสว่าง ทั้งพึงตนได้ และคนที่ใกล้ชิดกัน	๙๕๑
ฉ) เมื่อพร่าวันตรัย พาเข้าและคืนไปในไตรสิ偈ชา บรรคกิจพัฒนาสู่จุดหมาย	๙๕๑
วิธีแก้ปัญหาแบบพุทธ	๙๕๐
คุณค่าที่เด่นของอริยสัจ	๙๕๑
สรุป “พุทธธรรม” ลงในอริยสัจ	๙๕๑
บันทึกพิเศษ - เสริมบทสรุป	
ข้อสังเกตบางประการ ในการศึกษาพุทธธรรม	๙๗๖
ก. ภาคมัชเมเนธรรมเทคโนโลยี หรือ ภาคกระบวนการธรรม	๙๗๖
ข. ภาคมัชฉินามปัจจุบัน หรือ ภาคกระบวนการวิธี	๙๗๗

ภาค ๓

อารยธรรมวิถี

๙๗๖

ตอน ๖: ชีวิตที่ดี เป็นอย่างไร?

บทที่ ๑๙ บทความประกอบที่ ๑: ชีวิตและคุณธรรมพื้นฐานของอารยชน ๔๔๑
คุณสมบัติของบุคคลโสดาบัน

ก. คุณสมบัติฝ่ายมี	๔๔๒
ข. คุณสมบัติฝ่ายหมด หรือฝ่ายละ	๔๔๓
บุคคลโสดาบันตามนัยพุทธพจน์	
ก) คำเรียก คำแสดงคุณเล็กน้อย และไวพจน์ต่างๆ ของบุคคลโสดาบัน	๔๔๔
ข) คุณสมบัติห้าไม	๔๔๕
ค) คุณสมบัติในเบื้องลึกได้ และที่เป็นผล	๔๔๖
ง) คุณสมบัติและข้อปฏิบัติก่อนเป็นโสดาบัน	๔๔๗

คุณสมบัติหลักของบุคคลโสดาบัน

ความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณสมบัติสำคัญของบุคคลโสดาบัน

คุณสมบัติเด่นของบุคคลโสดาบัน ที่เป็นคติสำคัญแก่คนบุคปัจจุบัน

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ความหมายของ สุธรรม อริยสาก และอริบารม เป็นต้น	๕๐๓
บันทึกที่ ๒: เหตุที่คนให้ทาน	๕๐๔

บทที่ ๑๙ บทความประกอบที่ ๒: ศีลกับเจตนาธรรมทางสังคม

๕๑๔

สามคำสำคัญในชุดของศีล: ศีล วินัย มิใช่บท

ศีลระดับธรรมอยู่ที่ตัวคน ศีลระดับวินัยขยายผลเพื่อสังคม

ตัวอย่างหลักปฏิบัติที่มุ่งเพื่อเชิดชูธรรมความดีงามและประโยชน์สุขของสังฆะและสังคม

ก) การกราบไหว้ตามแก่อ่อนพรรษา	๕๑๕
ข) พุทธบัญญัติห้ามกิจกุชเวดอุติมุสธรรม	๕๑๖
ค) ทำไมจึงทรงยกย่องสังฆทานว่ามีผลมากที่สุด	๕๑๗

หัวใจของวินัย: เคราะห์สองที่ ถือสัมภพและกิจสัมภพเป็นใหญ่ มั่นในสามัคคี

ชูธรรม ถือหลักการ มีประโยชน์สุขของประชาชนเป็นจุดหมาย

วินัยในความหมายที่กว้างใหญ่เลี้ยงจากศีล

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: แสดงธรรม บัญญัติวินัย	๙๗๔
บันทึกที่ ๒: คือ วินัย ศีลธรรม	๙๗๕
บันทึกที่ ๓: ความหมายบางอย่างของ “วินัย”	๙๗๕
บันทึกที่ ๔: การปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของพุทธ	๙๗๖
บันทึกที่ ๕: เคารพรัตน์ เคารพวินัย	๙๗๖
บันทึกที่ ๖: การเคารพตามอายุสมำชิกภาร	๙๘๐

บทที่ ๒๐ บทความประกอบที่ ๓: เรื่องเห็นอสามัญวิสัย: ปางภูมิหาริย์ - เทวดา ๙๔๑

อิทธิปางภูมิหาริย์

อิทธิปางภูมิหาริย์ คืออะไร? และแค่ไหน?	๙๔๔
ปางภูมิหาริย์ ไม่ใช่แค่ฤทธิ์ แต่มีถึง ๓ อายุ	๙๔๔
อิทธิปางภูมิหาริย์ ไม่ใช่ธรรมที่เป็นแก่นสาร	๙๔๖
อิทธิฤทธิ์ ชนิดอริยะ และชนิดอนาริยะ	๙๔๗
โทษแก่ปุถุชน ใน การเกี่ยวข้องกับเรื่องฤทธิ์	๙๔๗
แนวปฏิบัติที่ถูกต้อง ใน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับเรื่องฤทธิ์	๙๔๙

เทวดา

มนุษย์ กับ เทวดา เมริยบเทียบฐานะกัน	๙๔๐
มนุษย์กับเทวดา ความสัมพันธ์ใด ที่ล้ำสมัย ควรเลิกเสีย	๙๔๒
หัวใจเทวดา ได้ผลนิดหน่อย แต่เกิดโทษมากมาย	๙๔๔
สร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ระหว่างมนุษย์กับเทวดา	๙๔๖
ความสัมพันธ์แบบชาพุทธ ระหว่างมนุษย์กับเทวดา	๙๔๗

สรุปวิธีปฏิบัติต่อเรื่องเห็นอสามัญวิสัย

พัฒนาการแห่งความสัมพันธ์ ๓ ขั้น	๙๔๘
ก้าวสู่ขั้นเมริยตอิสระ เพื่อจะเป็นชาพุทธที่แท้	๙๖๐
วิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง ต่อสิ่งเห็นอสามัญวิสัย	๙๖๐
ปฏิบัติถูกต้อง คือเดินหน้า เป็นชาพุทธ คือไม่หยุดพัฒนา	๙๖๔

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: อิทธิปางภูมิหาริย์ในคัมภีร์	๙๖๖
บันทึกที่ ๒: การช่วย และการยกลัง ของพระอินทร์	๙๖๗
บันทึกที่ ๓: สัจกิจยา ทางออกที่ดี ส่าหรับผู้ยังห่วงอ่อนใจคลบบัณฑิต	๙๖๘
บันทึกที่ ๔: พระพุทธ เป็นมนุษย์ หรือเทวดา	๙๖๙

บทที่ ๒๑ บทความประกอบที่ ๕: ปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจ	๙๗๑
กลไกชีวิตในการกระทำ	๙๗๒
แม่ความหมายที่ช่วยให้เข้าใจต้นเหตุ และฉันทะ ซัดยิ่งขึ้น	๙๗๓
แม่ที่ ๑) การไม่กระทำ อาจเป็นการกระทำอย่างแรง	๙๗๔
แม่ที่ ๒) ต้นเหตุ เป็นแรงจูงใจให้กระทำในระบบเมื่อไหร่	๙๗๖
ความเข้าใจหลักธรรม ตามหลักฐานทางวิชาการ	๙๗๘
“ฉันทะ” คือคำหลัก ที่ต้องแยกแยะความหมาย ให้หายลับส遁ทางภาษา	๙๗๘
“ฉันทะ” อย่างไหนเป็นต้นต่อของทุกๆ อย่างในคือที่ดึงดันของกุศลธรรม	๙๘๐
นัยที่ ๑: ฉันทะ เป็นมูลแห่งทุกๆ และเป็นมูลของอุปทานขันธ์ ๕	๙๘๒
นัยที่ ๒: ฉันทะ เป็นมูลของธรรมทั้งปวง	๙๘๒
“ฉันทะ” ถึงจุดลงตัวของความหมายที่ใช้เป็นมาตรฐาน	๙๘๓
การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ: ต้นเหตุ กับฉันทะ	๙๘๕
แรงจูงใจแห่งต้นเหตุ	๙๘๕
แรงจูงใจแห่งฉันทะ	๙๘๗
อธิบายเชิงเปรียบเทียบ	๙๘๘
ปัญหาจากระบบเมื่อไหร่ของต้นเหตุ	๙๙๐
ผลดีจากการบุตรงไปต่องมากของฉันทะ	๙๙๑
สภาพการกิน ภายใต้ครอบงำของระบบเมื่อไหร่	๙๙๒
การสืบทอด: ระบบธรรมชาติที่แบบเลื่อนหาย ภายใต้อารยธรรมแห่งการคุณกินด้วยปัญญา พาให้กินพอดี	๙๙๓
ข้อพิจารณาเชิงชับช้อน	๙๙๕
เมื่อไฟร้าย กับไฟดี แทรกซ้อนชิงกัน	๙๙๕
เมื่อไม่มีอะไรล่อต้นเหตุ ก็ฟังพาได้แต่ฉันทะ	๑๐๐๐
ความอยู่ที่อยากให้ตัวได้สิ่งที่ปรารถนา ... รักษาความมั่นคงของอัตตาไว้	๑๐๐๐
ฉันทะต่อของ ขยายสูญเสียต่อคน	๑๐๐๑
แม้ว่าฉันทะจะขยายไปถึงเมตตาภูมิ ต้นเหตุก็ยังตามไปรังควาน	๑๐๐๓
หวานความหมาย และกระบวนการเกิดของฉันทะ	๑๐๐๔
ฉันทะอยากชัว ต้นเหตุอยากดี มีหรือไม่?	๑๐๐๖
ระวังไว้ ฉันทะมา ต้นเหตุอาจจะสอด หรือแทรกสลับ	๑๐๐๗
อยากนิพพาน อย่างไรเป็นฉันทะ อย่างไรเป็นต้นเหตุ	๑๐๐๘
ต้นเหตุให้ละแน แต่ฉันทะก็ละอิกแบบหนึ่ง	๑๐๑๐
จะละต้นเหตุ ก็ใช้ต้นเหตุได้ แต่ไม่ว่ายังดองระวัง	๑๐๑๑

บทสรุป

มนุษย์เป็นสัตว์วิเศษ ต้องเพิ่มเติมด้วยจันทะ มีใช่จะมัวเป็นทาสของต้นเหา
ถึงจะพ้นต้นเหา ได้จันทะมา ก็ยังต้องเดินหน้าไปกับปัญญา ...
ปัญญาหมายเหตุที่ ต้นเหามดหน้าที่ มีจันทะเต็มที่
ปัญญาและกรุณา ตัวกำกับและขับเคลื่อนการทำงานของมหาบูชา
สรุปช้อควรรากหันดเกี่ยวกับต้นเหาและจันทะ
พัฒนาคนได้ ด้วยการพัฒนาความต้องการของเข้า

๑๐๑๔
๑๐๑๕
๑๐๑๖
๑๐๑๗
๑๐๑๘
๑๐๑๙
๑๐๒๐
๑๐๒๑

บทที่ ๒๒ บทความประกอบที่ ๕: ความสุข ๑: ฉบับแบบแผน ๑๐๒๑

รู้จักความสุข และเผยแพร่ไปครอบคลุมมีปัญญา ที่ทำให้เป็นอิสรภาพ
ความสุขมีหลากหลาย สูงขึ้นไปตามลำดับขึ้น
ความสุขของมนุษย์ ของสวรรค์ และความสุขที่ดีกว่านั้น
ส่วนเสียง หรือข้อต่อข้อของความสุข
พระพุทธเจ้าบินยันว่า ทรงมีความสุขยิ่งกว่าบุคคลที่โลกถือกันว่ามีความสุขที่สุด
เทียบความสุขต่ำไว้ เพื่อให้เร่งพัฒนาความสุข จะได้มีสุขที่เลือกได้ ...
ถึงจะยังบริโภคความสุข ก็ต้องมีปัญญารักษาอิสรภาพไว้ รู้เห็นทางปลดภัยจากการทุกข์
บริโภคความสุขอย่างอิสระ รู้จักจัดรู้จักให้ขยายประโยชน์สุข ก็เป็นผู้ประเสริฐ ...

สุขใน สุขประณีต จนถึงสุขสูงสุด
ก้าวสู่ความสุขที่ประณีตสูงขึ้นไป
สุขเหนือเวทนา
สุขได้ไม่ต้องพึงเวทนา คืออิสรภาพ และเป็นสุขภาวะที่สมบูรณ์
ถึงนิพพาน สุขเต็มสุดแล้ว จะเลือกสุขอย่างไหนก็ได้ ทำไม่มองลงมาไม่ถึงความสุข
ทบทวนความสุขที่คนสามารถพัฒนาไปถึงได้

บทสรุป ๑๐๒๒

หลักการพื้นฐานแห่งการพัฒนาของพระพุทธเจ้าว่า ความสุขถูกใจได้ด้วยความสุข
เรียนรู้ให้ดี วิธีปฏิบัติต่อความสุข
มองความสุขเชิงปฏิบัติ วัดจากการพัฒนาของชาวบ้านที่นี่ไป
๑. กรณีที่เสวยความสุข
๒. กรณีที่ไม่เสวยความสุข

บันทึกพิเศษท้ายบท

บันทึกที่ ๑: ความสุข จัดเป็นครู่
บันทึกที่ ๒: ความสุข จัดเป็น ๓ ระดับ (อีกแบบหนึ่ง)

๑๐๒๓
๑๐๒๔

บทที่ ๒๓ บทความประกอบที่ ๖: ความสุข ๒: ฉบับประมวลความ

๑๐๖๙

ความน่า

พุทธศาสนา คือ ระบบการพัฒนาความสุข

๑๐๖๙

พุทธศาสนาสอนว่า สุขถึงได้ด้วยสุข

๑๐๗๐

ภาคหลักการ

ความสุข คืออะไร

๑๐๗๑

ความต้องการ คืออะไร และสำคัญอย่างไร

๑๐๗๒

พอจะได้ใจพองฟูขึ้นไป เป็นปีติ ได้สมใจสงบมา เป็นความสุข

๑๐๗๓

สองทางสายใหญ่ ที่จะเลือกไปสู่ความสุข

๑๐๗๔

ถ้าการศึกษาพัฒนาคนให้มีความสุขด้วยฉันทะได้ จะยธรรมไม่หนีไปไหน

๑๐๗๕

กฎหมายยึดรั้งระบบเงื่อนไข

๑๐๗๖

ถ้าให้ระบบเงื่อนไขหนุนภูมิธรรมชาติได้ ก็จะมีผลดีจริง

๑๐๗๗

รู้กันว่าอยู่ในระบบเงื่อนไข ก็ใช้มันให้เต็มคุณค่า

๑๐๗๘

ความสนุกในการเรียน กับความสุขในการศึกษา

๑๐๗๙

แค่มีความสุขในการเรียน ยังไม่พอ ต้องขอให้ เรียนแล้วลายเป็นคนมีความสุข

๑๐๘๐

ความสุขมีมากมาย ธรรมชาติรอบกายก็จะให้ความสุข

๑๐๘๑

จะพัฒนาความสุข ต้องพัฒนาความต้องการต่อเพื่อนมนุษย์ด้วย

๑๐๘๒

ความสุขเหนือกาล เมื่อเห็นการสนองความต้องการ

๑๐๘๓

สุข เพราะได้เกาที่คัน กับสุข เพราะไม่มีที่คันจะต้องเกา

๑๐๘๔

การพัฒนาความสุข: วัดผลเชิงอุดมคติ

๑๐๘๕

ภาคปฏิบัติการ

ทุกยมีทุกข์มา อย่าเสียหัวเอาใจร้อน แต่จะเรียกปัญญาให้มาจับเอาทุกข์ไปจัดการ

๑๐๘๖

ทั้งทุกข์และสุข ปฏิบัติให้ถูก มีแต่สุข ทุกข์ไม่มี

๑๐๘๗

ความสุขที่พึงเน้น สำหรับคนทั่วไป เริ่มตั้งแต่ในบ้าน

๑๐๘๘

พัฒนาความสุขที่สุขแย่งกัน ให้มีความสุขที่สุขด้วยกัน

๑๐๘๙

ชีวิตจะวัฒนา ถ้าได้ปรามโนทัยมาเป็นพื้นใจ

๑๐๙๐

สังคมจะมีสันติสุขได้ คนต้องรู้จักความสุขจากการให้

๑๐๙๑

ไม่เฉพาะสังคม แม้ในสังฆะ พระก็ถือหลักแบ่งปันлага

๑๐๙๒

ให้ความตึงมันใจติดใจบุคคล อุกมาเป็นปฏิบัติการเกือบสังคม

๑๐๙๓

บุคคลเอื้ออารี สังคมสามัคคี ทุกคนได้ ทุกคนดี มีสุขด้วยกันและหัวกัน

๑๐๙๔

คนมีปัญญา แม้แต่ทุกข์ ก็เห็นคุณค่า และใช้ประโยชน์ได้

๑๐๙๕

ความสุขมีคุณมาก ໂทษก์หนัก ต้องรู้จักใช้

๑๐๙๖

ของเสพเพิ่มไปหมด สุขกลับลด ทุกข์ก็ง่าย

๑๐๙๗

จะสุขง่าย ทุกข์ได้ยก หากฝึกไว้

๑๐๙๘

ບາຄລົງທ້າຍ

ຄວາມສຸຂະໜົມບຸຮັດ ອູອປ່າງໄວ
ເນື່ອສຸຂະອົງບຸຄຄລ ຄືອສຸຂະເພື່ອມາລັບທັງໂລກ

ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ

ບຣຣະນານຸກຮນ

- ກ. ພຣະໄຕຣປິກ
ຂ. ຄົມກີ່ຽວຸ່ນກ່ອນອຣຣຖກຕາ
ຄ. ຄົມກີ່ຽວຸ່ນອຣຣຖກຕາ ຝີກາ ແລະ ຕ່ອງ ມາ
ພິເສດ: ປກຮນົມພິເສດ ແລະ ຄົມກີ່ຽວຸ່ນ
ດ. ສາຍພຣະວິນຍ
ໜ. ສາຍພຣະສູຕຣ
ຕ. ສາຍພຣະວິກິຈຮຣມ
ແ. ສັກທຄາລຄົງ

ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ

ບັນທຶກຂອງຜູ້ເຂີຍນ

- ບັນທຶກການຈັດທໍາຂ້ອມໜຸລ ໂດຍ ນາຍແພທຍ ດນຮັງຕ ເລານວິຈາກພ
ບັນທຶກໄວ້ຮະລືກ
ບັນທຶກ (ເຮືອງຖຸນພິມພ)
ດັບຕິ

ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ
ອອດຕະໄ